HEEMKRING OKEGEM

MEDEDELINGEN

1975

11 DE JAARGANG Nr. 1-2

M E D E D E L I N G E N

TIJDSCHRIFT VAN HEEMKRING OKEGEM

Redactieadres en verantwoordelijke uitgever : J. Van der Speeten
Guldenboom, 9
9400 Ninove (Okegem)

Uitgegeven met de steun van het Stadsbestuur van Ninove en van het Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen.

E L F D E J A A R G A N G 1 9 8 6 NR. 1 - 2

I N H O U D

Demografische en Sociale evolutie van Okegem

- Inleiding blz. 1
- De telling van 1796 blz. 3
- Demografische evolutie 1796 - 1976 blz. 15
- Sociaal-economische evolutie blz. 39

--oOo--

DEMOGRAFISCHE EN SOCIALE EVOLUTIE VAN OKEGEM

INLEIDING

Over de bevolkingscijfers en bevolkingsevolutie van Okegem werd in ons Mededelingenblad nog niets gepubliceerd. Nochtans krijgen we regelmatig bezoek van studenten die ons hierover om inlichtingen vragen. Herman Van Isterdael wijdde in zijn licentiaatsthesis een uitgebreid hoofdstuk over de bevolking van Okegem in de 17de en 18de eeuw (1). Dit feit stimuleerde ons om die studie verder door te trekken en de bevolkingsevolutie van Okegem in de 19de en 20ste eeuw in het licht te stellen.

Een onlangs verschenen studie uitgegeven door de provincie Oost-Vlaanderen wakkerde ons aan en ligt aan de basis van deze bijdrage (2). Die publicatie tracht de krachtlijnen uit de telling van het jaar IV (1795-1796) samen te bundelen voor de provincie. De auteurs stellen dat diverse uitwerkingsmogelijkheden van deze bekende telling aan bod kunnen komen.

We hadden reeds het gegevensbestand van de telling van 1796 voor Okegem in ons bezit en willen nu, geïnspireerd door deze voortreffelijke studie, deze gegevens interpreteren en de belangrijkste resultaten in een bevattelijke tekst neerschrijven.

Het statistisch bronnenmateriaal van 1796 is dus met een halve eeuw vervroegd want de eerste officiële bevolkingstelling voor België werd pas in 1846 uitgevoerd en daarna gepubliceerd.

Deze bijdrage vangt aan met de analyse van de telling van 1796. Daarna wordt de lijn doorgetrokken en komt de evolutie van de bevolking van Okegem aan de beurt voor de periode 1796 tot eind 1976. We kozen dit jaartal als einddatum omdat de gemeente Okegem op 1 januari 1977 met Ninove gefusioneerd werd en dat we van dat ogenblik over geen afzonderlijke cijfers van Okegem meer beschikken. Verder komen ook nog enkele sociaal- economische aspecten aan bod en wordt nagegaan hoe onze mensen in de 19de en 20ste eeuw woonden en werkten.

Deze bijdrage (vooral hoofdstuk II en III) is grotendeels gestoeld op de gegevens van het Nationaal Instituut voor de Statistiek (N.I.S.) die de cijfers van de Volkstellingen en

andere statistieken publiceerde.
Voor het opstellen van de tabellen kwam er natuurlijk een heleboel cijferwerk aan te pas.
We maakten ook dankbaar gebruik van de voortreffelijke bijdragen die J. De Brouwer over enkele gemeenten publiceerde en volgden in grote mate de indeling die hij gebruikte.

o

o o

Het leven van een dorp is het leven van de bewoners. Zij hebben in de loop van de tijden hun dorp gemaakt tot wat het nu geworden is.
Dat hun leven, hun wel en wee, zoals dat van het dorp zelf praktisch volledig afhing van omstandigheden, die zij willens nillens moesten ondergaan b.v. economische op- en neergang, natuurrampen, ziekten, epidemieën, oorlog, is vrij duidelijk.
De bevolkingsevolutie van een dorpsgemeenschap is dan ook de spiegel en tevens de resultaten van het geheel van die elementen.
De demografie bestudeert deze evolutie naar aantal en samenstelling. Achter de eentonige dorre cijfers, die de bevolkingsevolutie van een dorp weergeven, gaat heel wat geluk en ongeluk schuil.
Geluk en tragedie van duizenden mensen, die ons hier in onze kleine dorpsgemeenschap zijn voorgegaan.

DE TELLING VAN 1796

A. Inleiding.

Met de installatie van het Franse Bewind in 1795 werd meteen in ons land het Ancien Regime afgebouwd. Nieuwe "meesters" wijzen meestal op nieuwe tijden, hetgeen in een aanpassing en/of in een vernieuwing van de wetgeving zich zal manifesteren.

Gedurende de Franse overheersing (1795-1814) grepen in ons land in bijna alle sectoren van het maatschappelijk leven grondige hervormingen plaats. Onder de belangrijkste vermelden we de administratieve reorganisatie. Het rijk werd ingedeeld in departementen, kantons, gemeenten.

Er volgde ook een totale herschikking van de wetgevende en administratieve kaders ; de provinciale en gemeentelijke ambtenaren werden voor hun verantwoordelijkheid gesteld en werden verzocht over de meest diverse onderwerpen degelijke informatie over te maken. De gemeentelijke instanties werden hiertoe regelmatig aangeschreven en aangespoord om allerlei enquêtes te beantwoorden en/of te laten aanvullen. Enkele partiële gegevens werden opgenomen of verwerkt in de beschrijvende statistieken die omstreeks de eeuwwisseling in de meeste departementen op naam van de prefecten werden uitgegeven.

In het kader van het demografisch onderzoek past het ook te verwijzen naar de instelling van de Burgerlijke Stand op 29 prairial IV (17 juni 1796) in onze streken. Dit was dus nauwelijks acht maanden na de definitieve aanhechting bij Frankrijk op 1 oktober 1795. Verrassend snel wenste men bovendien alle mogelijke informatie in te winnen omtrent de demografische, sociale en economische kenmerken van de bezette gebieden. Dat resulteerde in een grote activiteit op het vlak van circulaires, enquêtes en tellingen.

Op 10 vendémiaire IV (2 oktober 1795) vaardigde de Franse overheid een wet uit, waarbij tot een bevolkingstelling werd bevolen.

Voor de geannexeerde Belgische gewesten werd hiertoe besloten door een afzonderlijke verordening van 19 oktober 1795.

Het was de eerste bevolkingstelling die op ruime schaal en op nominatieve basis werd opgezet. Nadat in 1792 een overzicht van de totale bevolking was uitgevoerd volgde vier jaar later een meer gedetailleerde telling.
De Nationale Conventie wenste hiermee de ordehandhaving in de gemeenten nauwkeuriger te omschrijven. Elke gemeente werd verplicht een gedetailleerde lijst op te stellen van alle inwoners. Deze lijst moest de naam, de leeftijd en de staat of beroep van alle inwoners boven de 12 jaar met hun woonplaats vermelden en eventueel de datum van aankomst in de gemeente, alsook het aantal kinderen onder de 12 jaar.
Niet elke gemeente leefde dit bevel stipt na. Sommige lieten zelfs meerdere jaren voorbijgaan alvorens de gevraagde informatie in te winnen of door te sturen. Het is duidelijk dat men van meetaf aan bevreesd was dat de telling door de bezetter kon misbruikt worden voor fiscale en militaire doeleinden. Van de telling van het jaar IV moesten twee exemplaren gemaakt worden, één voor het kanton en één voor het departement. De globale cijfers werden dan nog eens per departement overgemaakt aan het Centrale bestuur te Parijs. De telling vertoont in feite hetzelfde gegevenspatroon als onze eerste bevolkingsregisters.
Voor de huidige provincie Oost-Vlaanderen is deze bron heel goed bewaard. Het bronnenmateriaal zit nog in een onbewerkte vorm over verschillende archieffondsen verspreid (o.m. Scheldedepartement, Hollands fonds, Moderne Gemeentearchieven).

Van het arrondissement Aalst worden de tellingen bewaard van 30 gemeenten te Gent (R.A.G.). De tellingen van het toenmalig kanton Ninove - samengesteld uit Appelterre-Eichem, Denderhoutem, Denderleeuw, Denderwindeke, Meerbeke, Neigem, Ninove, Okegem, Outer en Pollare - zitten in het Hollands Fonds geborgen onder nr. A 278.
Sinds enkele jaren wordt in het Vlaamse land en op universitair niveau de eerste sociaal-economische statististische reeksen die bij de aanvang van het Frans Bewind werden ingewonnen aan een kritisch onderzoek onderworpen. Vooral de telling van het jaar IV (1796) werd geviseerd omdat die zowel op demografisch

als op sociaal-economisch vlak heel wat benaderingsmogelijkheden toelaat.

Zoals reeds hoger gemeld krijgen we door de telling van 1796 heel wat informatie doorgespeeld en kunnen we ons aan de hand van die gegevens een beeld vormen van onze dorpsgemeenschap. Door de aard van de informatie die hier geboden wordt is het mogelijk tot een inzicht te komen in de gemografische en sociaal-economische situatie van Okegem op het einde van de 18de eeuw. Deze periode is immers een breukvlak tussen de agrarische en industriële maatschappij en een late bloeiperiode van de huisnijverheid in onze streken.
Ondanks het enorme belang van deze telling, kan toch niet voorbij gegaan worden aan enkele tekortkomingen die ze vertoont. Met een hele bevolkingsgroep nl. de kinderen beneden de 12 jaar wordt weinig rekening gehouden. Zij worden enkel als totaal vermeld zonder onderscheid van geslacht en leeftijd.
De gegevens i.v.m. het beroep van de betrokken personen werden enkel voor de gezinshoofden en alleenstaanden aangeduid. Het bepalen van de burgerlijke staat leverde eveneens problemen op. Bij de mannen valt de vermelding "weduwnaar" vaak weg zodat we het moeten houden bij een afleiding uit de gezinstoestand.

Ondanks deze kleine tekortkomingen blijft de telling van 1796 een rijke bron voor onderzoek. Ze biedt een unieke gelegenheid om de bestaande strukturen op het eind van de 18de eeuw beter te vatten. (3) (4).

B. Demografische analyse.

De telling van 1796 werd te Okegem verricht door de "agent municipal" Joannes Hendrickx, bijgestaan door zijn "adjoint" Cornelius Covens. De lijst is slechts door J. Hendrickx ondertekend en is niet gedateerd.
De naamlijst van de getelde personen staat geschreven op zeven grote vellen. Als illustratie vindt u de eerste helft van blad 1 waarop ook de titel staat : "Tableau contenant le nombre, age etat ou profession des habitants de la Commune d'Okegem le lieu de leur domicile et l'epoque de leurs entrée sur la dite commune".

Bij de telling zijn de tellers begonnen in de Fonteinstraat en zijn verder getrokken naat het gehucht Eversem (hameau Eversem). Daarna kwam de Dorpplaats (Grandplace) aan de beurt. Vervolgens trokken ze naar de Ninoofse straat (Rue de Ninove) en begaven zich daarna naar het gehucht de Beek (hameau de Beke) en eindigden met de Rattenbergstraat (Rue Rattenberg).
Regelmatig werd de telling in een bepaalde wijk onderbroken en werden nog enkele namen van personen uit een andere wijk ingelast. Dit feit laat ons veronderstellen dat de tellers hun werk in verschillende periodes verricht hebben en daarom de telling niet hebben gedateerd.
De tabel vermeldt de namen van 310 personen : 160 mannen en 150 vrouwen. Tellen we daarbij nog de 162 kinderen beneden de 12 jaar dan komen we tot een bevolkingscijfer van 472 inwoners. Nadat we alles per wijk geordend hebben, kwamen we tot de vaststelling dat er toen 93 gezinshoofden waren. We veronderstellen dat er eenzelfde aantal huizen waren of woonden sommige gezinnen bij elkaar in ? In 1810 zijn er slechts 87 huizen gekadastreerd. We verdeelden de gemeente in vier wijken, telden de gezinnen op en bekwamen de volgende uitslag :

- Fonteinstraat en Eversem 9 + 23 = 32 gezinnen
- Plaats en Kouterken 16 + 2 = 18 gezinnen
- Kattestraat 15 gezinnen
- Beek en Rattenbergstraat 18 + 10 = 28 gezinnen

Het valt duidelijk op dat de twee "gehuchten" Eversem en de Beek

Tableau Contenant le Nombre, age, etat ou profession des habitans de la Commune d'Ohegem, le Lieu de leur Domicile, et l'epoque de leur entrée sur ladite Commune

N°	Noms des habitans au dessus de 12 ans	Age	Etat ou profession	Domicile des habitans par hameau et Rue	Epoque de l'entrée sur la Commune	Durée du sejour	Enfans au dessous de 12 a[illegible]
1	Joannes Gysels	72	Cultiveur	Conteyn Straete	28 mars 1750	46 ans	
2	Joanna Vandenberge	74	Sa femme	idem			
3	Joannes Vandepeere	20	Domestique	idem			
4	Jan Bapta De Smet	68	pauvre homme	idem			1 Enf[illegible]
5	Anna Marie brachelier	69	Sa femme	idem	18 april 1724	42 ans	
6	Joannes Prins	35	ouvrier	idem	12 mars 1791	5 ans	2 En[illegible]
7	Anna Marie de Smet	33	jeune fille	idem			
8	Petronella de Smet	27	femme No 6	idem			
9	Peeter Clotteman	45	ouvrier	idem			1 Enfa[illegible]
10	Marie Joanne Clotteman	17	Sa fille	idem			
11	Peeter Muylaert	60	Enterreurs de mort	idem			2 Enf[illegible]
12	Judocus Muylaert	34	Son fils	idem			1 Enf[illegible]
13	Marie Josine Muylaert	30	Sa fille	idem			
14	Joannes marie broyau	24	Sa belle fille	idem	10 april 1793	3 ans	
15	Josephus Clotteman	18	fils No 9	idem			
16	Joannes herremans	40	ouvrier	idem			6 Enf[illegible]
17	Elisabeth persoons	48	Sa femme	idem	12 mai 1781	15 ans	

het dichtst bewoond zijn.

1. Bevolkingsdichtheid.

Aan de hand van dit bevolkingscijfer kunnen we de bevolkingsdichtheid berekenen. We nemen aan dat Okegem toen een oppervlakte had van ca. 277 ha. Dit maakt dus een dichtheid van slechts 170 inwoners per km^2. Vergeleken met de huidige situatie is dit aantal gering. In 1975 was de bevolkingsdichtheid gestegen tot ca. 660 inwoners, wat dus bijna vier maal meer is. Ninove (stad) had in 1796 een dichtheid van 285 inwoners per km^2. Het kanton Ninove had slechts een dichtheid van 150 inwoners per km^2. Er waren dus nog meerdere gemeenten van het kanton die toen minder dicht bevolkt waren dan Okegem.

2. Samenstelling van de bevolking.

Volgende tabel geeft de leeftijdsopbouw en de burgerlijke staat weer van de bevolking in 1796. De algemene geslachtsverhouding bij de meer dan 12-jarigen is gekenmerkt door een mannenoverschot van 10 eenheden.
De helft van de mannelijke bevolking boven de 12 jaar was ongehuwd. Bij de vrouwen is dit aantal iets minder. Opvallend is ook dat de meisjes (vrouwen) jonger huwen dan de mannen. Bij de groep 20-24 jarigen zijn er reeds 4 gehuwd.

Leeftijdsopbouw en burgerlijke staat.

leeftijd	mannen				vrouwen				
	ongehuwd	gehuwd	weduwnaars	totaal	ongehuwd	gehuwd	weduwen	totaal	algemeen totaal
0-11 j.									162
12-14 j.	13			13	6			6	19
15-19 j.	20			20	23			23	43
20-24 j.	23			23	14	4		18	41
25-29 j.	10	6		16	9	7		16	32
30-34 j.	5	9		14	9	10		19	33
35-39 j.	5	8		13	2	14		16	29
40-44 j.	1	13		14	1	8		10	24
45-49 j.		3	1	4	1	6	1	8	12
50-54 j.		10	1	11		8	1	9	20
55-59 j.	1	12	1	14		6		6	20
60-64 j.		2	1	3		6	2	8	11
65-69 j.		3	1	4		3	1	4	8
70-74 j.	2	4	1	7		3	1	4	11
75-79 j.		4		4		1		1	5
+ 80 j.						1	1	2	2

Aan de hand van voorgaande tabel kunnen we de bevolking indelen in drie grote groepen : jongeren, actieven en ouderen.

- Jongeren	0 - 14 j.	181	38,3 %
- Actieven	15 - 64 j.	265	56,1 %
- Ouderen	+ 65 j.	26	5,5 %

We zetten deze cijfers op een rijtje en vergelijken ze met de cijfers van Ninove (stad), het arrondissment Aalst en de provincie Oost-Vlaanderen.

	jongeren	ouderen	actieven
Okegem	38,3	5,5	56,1
Ninove	30,6	5,9	62,6
Arr. Aalst	34,7	5,7	59,3
Oost-Vlaanderen	35	5,3	59,3

Deze tabel leert ons dat Okegem qua jongerenaantal ver boven de rest uitstijgt en dus een jonge bevolking heeft. Wat de actieve bevolking betreft staat Okegem op de laagste plaats.

3. Gezinsdichtheid.

Om de gezinsgrootte te berekenen gingen we uit van het aantal gezinshoofden en alleenstaanden waardoor er een beroepsvermelding opgetekend werd. We vonden in de telling 93 gezinshoofden. Op een bevoling van 472 zielen maakt dat dus een gemiddelde grootte van 5,07 . Voor Oost-Vlaaderen (platteland) werd voor 1796 een gezinsdichtheid van 4,66 berekend.

4. Oorsprong van de bevolking - Mobiliteit.

In de telling wordt bij elke persoon vermeld of die ingeweken is of die in de gemeente geboren is. Door het aantal inwijkelingen van de totale bevolking af te trekken bekomen we het aantal autochtonen.

Er worden slechts 77 personen (24,8 %) als inwijkeling vermeld. De anderen (233 of 75,2 %) zijn dus geboren Okegemnaren. Dit cijfer ligt even boven het berekend cijfer voor Oost-Vlaanderen (platteland) dat op 't einde van de 18de eeuw 74,7 % bedroeg.

5. Beroepsstruktuur van de bevolking.

Aan de hand van de gegevens uit de telling is het mogelijk te peilen naar de sociaal-economische struktuur van Okegem bij het begin van de Franse Tijd. Toch is het niet mogelijk een grondige en gedetailleerde beroepsstratificatie op te stellen. De gegevens moeten met het nodige voorbehoud geïnterpreteerd worden, want ze zijn waarschijnlijk onvolledig en onnauwkeurig. We wijzen vooral op volgende tekortkomingen :

- Dubbelberoepen waren op het platteland meer regel dan uitzondering. In de telling is er slechts één beroep genoteerd. De tijdgenoot wist waarschijnlijk vrij duidelijk welke beroepsactiviteit schuilging achter die ene term.

- Er moet ook rekening gehouden worden met het feit dat de vrouwen, naast hun huishoudelijk werk, meestal ook een beroep uitoefenden. Zelfs de nog inwonende en opgroeiende kinderen hielpen ongetwijfeld mee op het landbouwbedrijf of in de huisindustrie. Deze gegevens zijn in de telling niet opgenomen, daar alleen het gezinshoofd een beroepsomschrijving kreeg. Het aandeel van de actieven kan dus niet achterhaald worden.

- Er bestaat ook veel kans dat bij dubbelberoepen de mensen de activiteit van het ogenblik opgaven. Tevens zal de schrik voor eventuele militaire en/of fiscale gevolgen voor de bevolking, de kwaliteit van de telling negatief beïnvloeden. Uit de omschrijvingen kan ook moeilijk de sociale status van de betrokken persoon afgeleid worden, want het verschil tussen werkgever en werknemer werd niet aangeduid.

Voor het opstellen van volgende tabel namen we de indeling van de beroepsgroepen in sectoren over die de auteurs van de reeds vermelde studie "Arbeid en tewerkstelling in Oost-Vlaanderen" gebruikten bij hun werk.

Beroepsstrutuur van de bevolking in 1796.

Beroep	zelfstandigen	knechten	meiden	tot.
1. Landbouw				
a) landbouwers	25	16	8	49
b) losse arbeiders	44			44
2. Ambachten				
a) textiel				
linnenwevers	4		1	5
b) hout en bouw				
kuiper	1			1
c) voeding				
slager	1			1
d) kleding				
kleermaker	2			2
schoenmaker	1			1
klompenmaker	2			2
e) andere ambachten				
uurwerkmaker	1			1
3. Handel - Transport				
herbergier	2			2
4. Administratie - Vrije beroepen				
pastoor	1	1	1	3
grafmaker	1			1
5. Onbepaald				
armen	3			3
zonder beroep	5			5
Totaal	93	17	10	120

In 1796 waren er op een totaal van actieve bevolking (120 personen) minimum 93 in de landbouw actief of 77,5 %. De voedingsnijverheid was slechts door de slager vertegenwoordigd. Er was nog geen molenaar of bakker op het dorp bedrijvig. Bakken en ook slachten gebeurde meestal op de boerderij.
Verzorgende beroepen, als smid, metselaar, strodekker, wagenmaker, timmerman, die nochtans onmisbaar zijn in een landbouwdorp, komen niet voor op de lijst.

Het <u>dienstpersoneel</u> (knechten, meiden) maakte 5,7 % van de totale bevolking uit en was meestal tewerkgesteld in de landbouw. Het surplus aan knechten (17 tegenover 10 meiden) werd veroorzaakt door het feit dat landarbeid vrij zwaar was. Het is opvallend dat de grote boeren, die in de telling met "fermier" - pachter - worden betiteld, ook 2 tot 3 knechten in dienst hebben. De overige boeren (of boerkens), met "cultivateur" aangeduid, hadden geen knecht of meid in dienst.
Het aantal armen of behoeftigen verdient ook een bespreking. In de telling staan slechts drie gezinnen als "arm" opgetekend. Dit vertegenwoordigt 10 personen of 2,1 % van de totale bevolking. Volgens een statistiek gepubliceerd door Van der Meersch in 1852 (5) zouden er in 1801 op 443 inwoners 189 behoeftigen zijn wat dus 42,6 % van de bevolking is. Dit was het hoogste cijfer voor Oost-Vlaanderen. De telling van 1846 gewaagt van 27 behoeftige gezinnen of 73 personen (10,3 %).
De armenrekening van 1792 vermeldt 43 rechtstreeks ondersteunde armen en 44 gezinnen waarvan de kinderen kosteloos onderwijs krijgen. Dit is 87 personen op ca. 450 inwoners of ongeveer 20 %.
De telling van 1796 verbergt dus heel wat behoeftigen. We vermoeden dat bv. de landarbeiders (dagloners) op de rand van het bestaansminimun leefden (6).

Voetnoten.

(1) VAN ISTERDAEL, H., Sociaal-economische studie van een platteland sgemeente in de 17de - 18de eeuw : Okegem.
Onuitgegeven licentiaatsverhandeling 1980.

(2) JASPERS, L. & STEVENS, C., Arbeid en tewerkstelling in Oost-Vlaanderen op het einde van het Ancien Régime.
Kultureel Jaarboek van de provincie Oost-Vlaanderen. Bijdragen nr. 23, Gent 1985.

(3) JASPERS, L. & STEVENS, C., o.c., p. 7-22.

(4) VANDERHAEGEN, H., Sociaal-economische en demografische struktuur van de Vlaamse bevolking in het jaar IV., in B.T.N.G., jg. XII (1981), nr. 1-2, p. 27-58.

(5) VAN DER MEERSCH, P.C., De l'état de la mendicité et de la bienfaisance dans la province de la Flandre Orientale depuis le règne de Marie Thérèse jusqu'a nos jours 1740-1850.

(6) VAN ISTERDAEL, H., o.c., p. 49.

DEMOGRAFISCHE EVOLUTIE 1796 - 1976

Volkstellingen.

De voornaamste bron voor deze bijdrage zijn de volkstellingen die in ons land gehouden werden en waarvan de uitslagen door het Nationaal Instituut voor de Statistiek (N.I.S.) gepubliceerd werden.

We wezen reeds op het bestaan en het belang van de telling van 1796. Andere, minder gekende algemene volkstellingen zijn deze van 1814-1815 en 1829-1830.
Na de eerste terugtrekking van de Fransen uit onze gewesten (februari 1814) volgde een nieuwe periode van politieke onrust. De legers van de geallieerde troepen bezorgden onze voorouders nog ettelijke maanden overlast. De geallieerde overwinnaars besloten op 21 juni 1814 tot de samensmelting van de Zuidelijke met de Noordelijke Nederlanden onder Koning Willem I. Eind oktober 1814 kwam reeds een maatregel van de nieuwe regering die een algemene volkstelling beval. Spijtig genoeg worden er van deze telling slechts enkele exemplaren bewaard in de archiefdepots voor de provincie Oost-Vlaanderen (1). Bij K.B. van 29 september 1828 werd een volkstelling opgelegd die in de loop van 1829 zou uitgevoerd worden zodat men op 1 januari 1830 het juist aantal inwoners van elke gemeente zou kennen en de burgerlijke staat. Deze tellingresultaten werden echter nooit gepubliceerd, wat dus een leemte voor de demografie betekent. Na de zeer gedetailleerde statistieken van de Franse tijd moet er dus gewacht worden tot 1846 om opnieuw over degelijke informatie te beschikken (2).

De Belgen hebben, als eersten, een wetenschappelijke volkstelling gehouden en wel in 1846. Sindsdien telt de Staat ongeveer om de 10 jaar zijn inwoners. De telling van 1 maart 1981 is de 14de algemene telling van de bevolking en de woningen.
Op demografisch vlak publiceert het N.I.S. regelmatig cijfers van b.v. huwelijken, geboorten en sterfgevallen. Uit deze ge-

gevens treedt dan een algemeen profiel van de bevolking naar voor. Toch dient af en toe een nauwkeuriger portret van de bevolking gemaakt om de werkelijke demografische dimensie van het land te kennen.
Dit gebeurt dan door een volkstelling, die een totaalbeeld en preciese details weergeeft. Zij maakt het ook mogelijk de resultaten te vergelijken en de evolutie van de bevolking in tijd en ruimte te volgen.

1. Bevolkingscijfers van 1796 tot 1976.

We beginnen deze demografische studie met een reeks basisgegevens. Vooreerst komen de bevolkingscijfers van Okegem - in zoverre die ons bekend zijn - van 1796 tot 1976 aan bod.
Jaar per jaar wordt het aantal inwoners van ons dorp opgegeven. De onderstreepte getallen zijn deze van de bevolkingstellingen die vanaf 1846 regelmatig gehouden werden. Door die resultaten kon men steeds een rectificatie aan de jaarlijkse opgave aanbrengen.

Jaar	Inwoners	Jaar	Inwoners	Jaar	Inwoners
1796	472	1826	542	1856	731
1797	458	1827	545	1857	735
1798		1828	545	1858	731
1799		1829	566	1859	739
1800	443	1830	596	1860	750
1801	443	1831	604	1861	768
1802		1832	614	1862	772
1803		1833	624	1863	760
1804		1834	636	1864	761
1805		1835	638	1865	769
1806		1836	639	1866	780
1807		1837	650	1867	795
1808		1838	653	1868	783
1809		1839	667	1869	797
1810	412	1840	672	1870	820
1811		1841	707	1871	838
1812		1842	710	1872	841
1813		1843	705	1873	853
1814		1844	720	1874	860
1815		1845	730	1875	874
1816		1846	703	1876	873
1817		1847	696	1877	873
1818		1848	692	1878	863
1819	537	1849	691	1879	872
1820	542	1850	696	1880	877
1821	556	1851	704	1881	881
1822	562	1852	696	1882	888
1823	560	1853	704	1883	898
1824	542	1854	702	1884	919
1825	556	1855	700	1885	921

Jaar	Inwoners	Jaar	Inwoners	Jaar	Inwoners
1886	940	1916	1 400	1946	1 730
1887	945	1917	1 425	1947	1 754
1888	964	1918	1 442	1948	1 750
1889	975	1919	1 417	1949	1 790
1890	958	1920	1 423	1950	1 801
1891	973	1921	1 448	1951	1 841
1892	984	1922	1 436	1952	1 853
1893	991	1923	1 447	1953	1 844
1894	1 009	1924	1 498	1954	1 843
1895	1 030	1925	1 505	1955	1 847
1896	1 049	1926	1 503	1956	1 843
1897	1 047	1927	1 522	1957	1 842
1898	1 063	1928	1 540	1958	1 833
1899	1 063	1929	1 565	1959	1 803
1900	1 097	1930	1 605	1960	1 841
1901	1 110	1931	1 617	1961	1 826
1902	1 143	1932	1 643	1962	1 835
1903	1 164	1933	1 643	1963	1 825
1904	1 174	1934	1 656	1964	1 813
1905	1 211	1935	1 629	1965	1 816
1906	1 250	1936	1 626	1966	1 840
1907	1 270	1937	1 674	1967	1 829
1908	1 270	1938	1 663	1968	1 808
1909	1 280	1939	1 676	1969	1 816
1910	1 301	1940	1 685	1970	1 800
1911	1 323	1941	1 691	1971	1 815
1912	1 346	1942	1 668	1972	1 796
1913	1 371	1943	1 696	1973	1 804
1914	1 397	1944	1 704	1974	1 777
1915	1 405	1945	1 684	1975	1 831

2. Bevolkingsdichtheid.

Okegem telde eind 1975 een bevolking van 1831 mensen verblijvend op een grondgebied dat amper 277 ha of 2,77 km^2 groot is. De bevolkingsdichtheid was dus toen 662 inwoners per km^2, wat vrij hoog is. Met dit cijfer stond Okegem op de tweede plaats in het kanton Ninove (12 gemeenten). Alleen Ninove (stad) had op dat ogenblik een hogere dichtheid nl. 1129 inwoners per km^2. Vergeleken met de bevolking van de gemeenten van het arrondissement Aalst deed ons dorp het ook goed. Op de lijst van de 69 gemeenten stond Okegem met zijn dichtheidscijfer bij de 15 dichtst bewoonde gemeenten geplaatst. Het overtrof zelfs sterk de gemiddelde dichtheid van het arrondissement Aalst (561/km^2), van de provincie Oost-Vlaanderen (445 inwoners/km^2) en deze van het Rijk (322 inwoners/km^2).

Bevolkingsdichtheid van Groot-Ninove eind 1975.

	bevolking	oppervlakte	Dichtheid/km^2
Appelterre-Eichem	2 456	568	433
Aspelare	1 275	503	254
Denderwindeke	3 206	1 523	210
Lieferinge	317	124	255
Meerbeke	5 354	1 047	511
Nederhasselt	1 185	402	295
Neigem	532	106	503
Ninove	12 327	1 092	1 129
Okegem	1 831	277	662
Outer	2 847	813	350
Pollare	1 043	355	294
Voorde	1 191	504	237
Totaal	33 564	7 314	458

In 1796 telde Okegem slechts 472 inwoners, wat dus neerkomt op een dichtheid van 170 inwoners per km^2. De bevolkingsdichtheid is met de jaren sterk toegenomen en de cijfers van volgende tabel tonen duidelijk aan dat er een sterke evolutie geweest is. We nemen de cijfers van de officiële tellingen over om de dichtheid te berekenen.

jaar	bevolking	dichtheid
1796	472	170
1830	596	215
1846	703	253
1856	731	263
1866	780	281
1880	877	316
1890	958	345
1900	1 097	396
1910	1 301	469
1920	1 423	513
1930	1 605	579
1947	1 754	644
1961	1 841	664
1970	1 800	650
1975	1 831	662

Vergelijken we de evolutie van de dichtheidscijfers van Okegem met deze van het arrondissement Aalst, de provincie Oost-Vlaanderen en het Rijk.

	1846	1900	1947	1975	groeivoet
Okegem	253	396	644	662	2,61
Arr. Aalst	293	387	506	561	1,91
Prov. O.-Vl.	265	343	406	445	1,67
Rijk	147	227	282	322	2,19

Bron : N.I.S., Bevolkingsstatistiek 1975 en eigen berekening.

Het valt duidelijk op dat de dichtheidscijfers van Okegem vanaf 1900 een veel hogere vlucht genomen hebben dan deze van het arrondissement, de provincie en het Rijk.
De grootste stijging is in de eerste helft van de 20ste eeuw (1900-1947) geboekt.
A. Van Lul verzorgde in 1949 in het tijdschrift Land van Aalst een bijdrage over de demografische aspecten van het arrondissement Aalst. Hierin bespreekt hij de bevolkingsevolutie van de 81 gemeenten van het arrondissement en vergelèek de bevolkingscijfers van 1830 (1829) met deze van 1947 (tijdsduur ± 120 jaar). Op de rangschikking die hij maakte staat Okegem op de vierde plaats vermeld met een groei van 294,3 % of anders gezegd : de bevolking was in die periode bijna verdrievoudigd. Okegem wordt slechts voorafgegaan door Denderleeuw (378,4 %), Zottegem (30,3 %) en Erembodegem (299,3 %) en gaat zelfs Aalst en Ninove vooraf. Het is dus een van de gemeenten waar de bevolkingscijfers het sterkst evolueerden (3).

3. Bevolkingsevolutie 1796-1976.

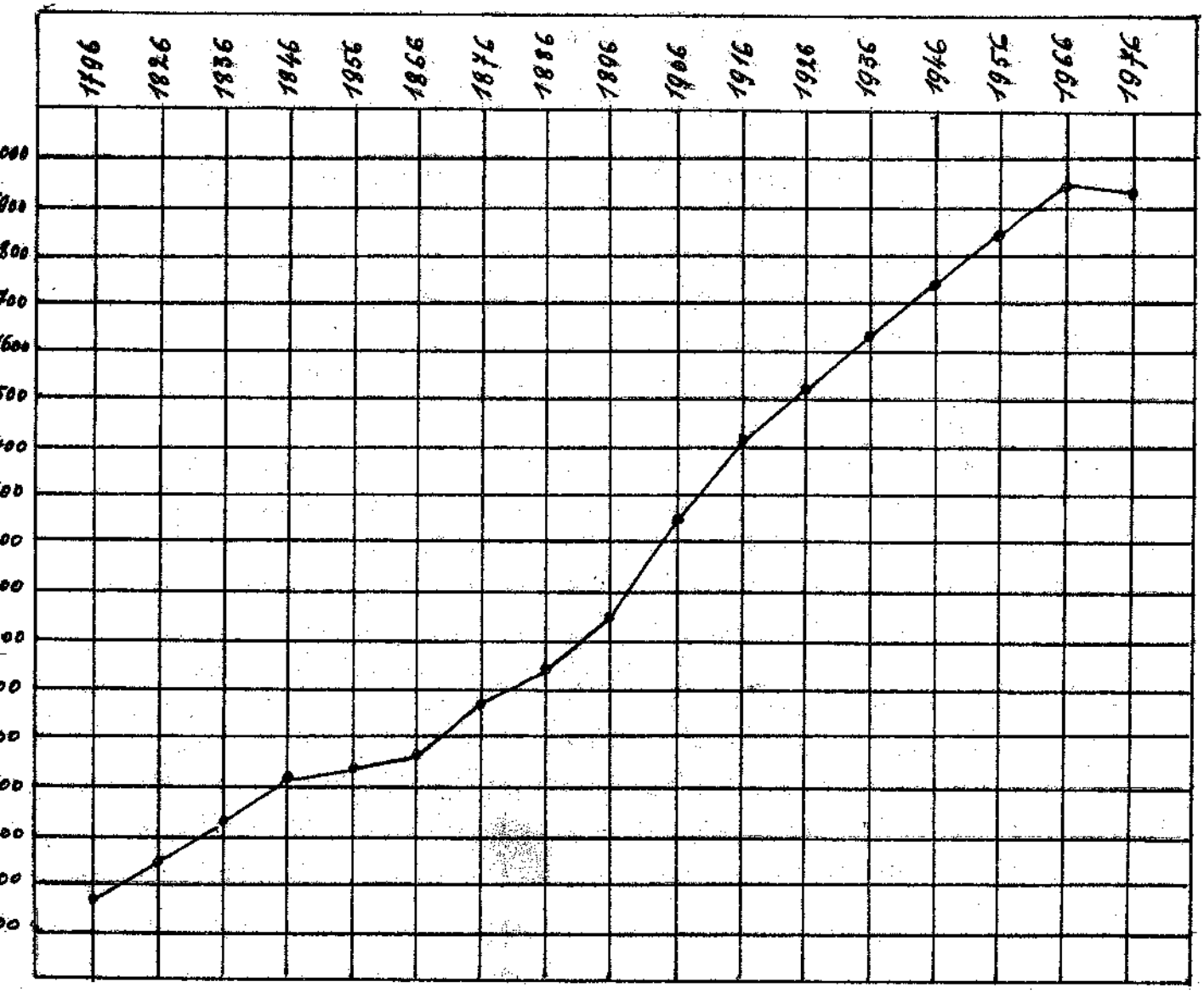

4. Bevolkingsgroei.

Volgende tabel leert ons dat de bevolking van Okegem in 180 jaar aangroeide met 1 386 eenheden wat een gemiddelde jaarlijkse aangroei van 7,7 eenheden betekent.
In de eerste helft van bedoelde periode gebeurde de groei maar traagjes ; van 1796 tot 1866 was er slechts een aangroei van 308 eenheden of een gemiddelde jaarlijkse groei van 4,4 eenheden.
In de periode 1866-1915 is er de grote doorbraak. Toen klom de

bevolking van 940 tot 1 405 eenheden wat een gemiddelde jaarlijkse groei van 15,5 eenheden vertegenwoordigt.
Wanneer we de recente bevolkingscijfers in ogenschouw nemen stellen we vast dat tijdens de periode 1946-1976 de bevolking slechts toenam van 1 730 tot 1 837 eenheden. Dat betekent maar een gemiddelde jaarlijkse toename van 3,3.

jaar	bevolking	aangroei of verlies	groeivoet in %
1796	472	-	100
1826	542	70	116,9
1836	639	97	135,3
1846	703	64	148,9
1856	734	30	155,5
1866	780	54	165,2
1876	873	107	184,9
1886	940	67	199,1
1896	1 049	109	222,2
1906	1 250	201	264,8
1916	1 400	150	296,6
1926	1 503	103	318,4
1936	1 626	123	344,4
1946	1 730	104	366,5
1956	1 843	113	390,4
1966	1 840	-3	389,8
1976	1 837	-3	389,1

5. Componenten van de bevolkingsevolutie.

Gemiddeld aantal geboorten en overlijdens, evenals de migratiefactor.

De bevolkingsevolutie is de resultante van enerzijds de natuurlijke beweging en anderzijds de migratiebeweging.
De natuurlijke beweging wordt op haar beurt bepaald door het verschil van het aantal geboorten en het aantal overlijdens voor een bepaalde periode. Dit verschil wordt natuurlijke groei of natuurlijk overschot geheten.
De migratiebeweging wordt gevormd door het verschil van het aantal emigranten (uitwijkelingen) en het aantal immigranten (inwijkelingen), tevens migratiesaldo genoemd.
De totale evolutie van een bevolking bestaat derhalve uit de samenvoeging van het migratiesaldo en het natuurlijk overschot.
Volgende tabel geeft een overzicht van het gemiddeld aantal geboorten en overlijdens per jaar evenals °/$_{oo}$, waarna (slechts van 1880 af) de migratiefactor wordt verduidelijkt, gevolgd door het batig saldo.

De natuurlijke aangroei geeft voor de ganse periode een positief resultaat en gaat tot de jaren 1950 in stijgende lijn.
Opvallend is het zeer groot overschot voor de periode 1896-1915.
Uit deze tabel blijkt ook dat de stijging van de bevolkingscijfers aan eigen groeikracht te danken is en ons dorp nog heel wat bijgedragen heeft tot het bevolken van andere grondgebieden (emigratie).

Vanaf de tweede helft van de 19de eeuw hebben verkeersmiddelen en industrialisatie heel wat wijzigingen gebracht in de bevolkingsevolutie van vele dorpen. Men mag stellen dat het verband tussen bevolkingsaanwas en aanleg van de spoorweg overduidelijk is te Okegem.

Tienjaarlijkse periode	geboorten per jaar	per °/oo	overlijdens per jaar	per °/oo	overschot verlies	Inwijkingen	Uitwijkingen	Winst of verlies	SALDO
1796-1805	14,6		10,7		+ 39				
1806-1815	15,9		14,2		+ 17				
1816-1825	16,6	27,4	11,0	20,9	+ 56				
1826-1835	17,9	25,7	9,5	16,0	+ 84				
1836-1845	21,3	31,3	14,0	20,5	+ 73				
1846-1855	16,4	23,3	11,8	16,7	+ 46				
1856-1865	20,9	27,7	14,2	18,7	+ 67				
1866-1875	25,0	30,3	14,8	18,9	+ 102				
1876-1885	27,0	30,3	16,6	18,6	+ 104	48	65	- 17	+ 87
1886-1895	31,8	32,5	17,7	18,0	+ 141	135	156	- 21	+ 120
1896-1905	38,8	34,7	17,5	15,6	+ 213	326	355	- 29	+ 184
1906-1915	42,9	32,4	19,9	15,0	+ 230	346	401	- 55	+ 185
1916-1925	35,7	24,6	18,6	12,8	+ 171	440	512	- 72	+ 99
1926-1935	37,4	23,4	17,4	10,9	+ 200	477	518	- 41	+ 164
1936-1945	33,7	20,0	21,7	12,9	+ 120	466	531	- 65	+ 55
1946-1955	39,0	21,6	18,8	10,3	+ 202	748	802	- 54	+ 148
1956-1965	31,0	16,9	18,3	9,9	+ 127	597	754	- 157	- 30
1966-1975	28,2	15,5	18,8	10,3	+ 94	663	738	- 75	+ 19

Deze tabel geeft duidelijk de dalende tendens aan van het geboortecijfer en van het sterftecijfer. Het gemiddeld geboortecijfer bedraagt voor de 19de eeuw 28,5 °/₀₀, voor de 20ste eeuw is dit 23,6 °/₀₀.
Het gemiddeld sterftecijfer verminderde van 18,5 °/₀₀ in de 19de eeuw tot 12,2 °/₀₀ in de 20ste eeuw.
Het hoogste geboortecoëfficient wordt bereikt in de periode 1896-1905. Tijdens W.O.I is er een opvallende daling van het geboortecijfer vast te stellen. Op het einde van W.O. I (1918) was het geboortecijfer gedaald tot 15,2 °/₀₀ om dan weer een hoge score te maken in 1924 met 35,3 °/₀₀ en in 1932 met 34,6 °/₀₀.
Hoge geboortecijfers zijn genoteerd voor volgende jaren : 1902 (°46 of 40,2 °/₀₀) ; 1905 (°47 of 38,8 °/₀₀) ; 1908 (°55 of 43,3 °/₀₀) ; 1921 (°51 of 35,2 °/₀₀) ; 1924 (°53 of 34,3 °/₀₀) 1932 (°57 of 34,6 °/₀₀).
Als laagste geboortecijfers voor de recentste periode dienen vermeld : 1969 (°18 of 9,7 °/₀₀) ; 1961 (°21 of 11,5 °/₀₀).
Tijdens de oorlogsjaren 1918, 1919, 1941 en 1942 zijn ook lage geboortecijfers genoteerd.
Wat de overlijdens betreft vermelden we dat de crisis- en hongerjaren 1846-1850, een cholera-epidemie in 1862 en de Spaanse griep in 1918 oorzaken waren van een groot aantal overlijdens.
Opvallend en minder goed te verklaren zijn de hoge sterftecijfers bij het begin van de 19de eeuw (1800-1810).
Op een tijdsduur van 180 jaar zijn er 13 jaren met meer overlijdens dan geboorten.

1800 (°9 +18) ; 1801 (°12 +15) ; 1803 (°10 +15) ; 1806 (°18 +19) 1807 (°16 +25) ; 1807 (°16 +25) ; 1810 (°18 +20) ; 1823 (°17 +18) ; 1843 (°16 +20) ; 1847 (°15 +20) ; 1854 (°11 +12) ; 1862 (°17 +23) ; 1918 (°22 +30) ; 1969 (°18 +22).

De migratiecijfers verdienen ook onze bijzondere aandacht. Wel dient vooraf gezegd dat we slechts van 1880 over officiële cijfers van in- en uitwijking beschikken.
Duidelijk valt op dat de uitwijking de inwijking over de ganse lijn overtreft. Zeer opvallend is de grote uitwijking in de periode na W.O. II (1946-1965) voor de periode 1956-1965 over-

treft de uitwijking met 157 eenheden de inwijking, wat voor een negatief saldo zorgt.
We maken ons de bedenking waarom precies in die periode zoveel mensen onze gemeente verlieten en zich elders zijn gaan vestigen.
Een optelling leert ons dat vanaf 1880 tot 1975 zo maar 4 832 inwoners Okegem verlaten hebben en slechts 4 246 personen zich in Okegem zijn komen vestigen.
Bij de emigranten zijn de mannen het hoogst in aantal ± 51 %.
Recordcijfers van uitwijking worden bereikt in de jaren 1919 (101) ; 1953 (106) ; 1959 (109).
Tijdens beide oorlogen 1914-1918 en 1940-1945 is de uitwijking zeer miniem geweest.

6. Samenstelling van de bevolking.

De belangrijkheid van de studie der samenstelling van de bevolking zowel naar geslacht als naar leeftijd, hoeft geen betoog.
Het ligt voor de hand dat deze gegevens niet louter demografisch interessant, maar ook belangrijk zijn voor de economische situatie. Zij vormen immers de basis voor de latere onderverdeling in economische actieve en niet actieve groepen. In volgende tabel wordt de bevolking opgesplitst naar geslacht en wordt de feminiteitscoëfficient (d.w.z. het aantal vrouwen per 100 mannen berekend).

a) Naar geslacht.

jaar	man	vrouw	totaal	feminiteits-coëfficiënt
1846	352	351	703	99
1856	384	347	734	90
1866	412	368	780	89
1880	464	413	877	89
1890	494	464	958	94
1900	573	524	1 097	91
1910	670	631	1 301	94
1920	720	703	1 423	97
1922	715	721	1 436	101
1930	778	827	1 605	106
1940	812	873	1 685	107
1947	865	889	1 754	102
1950	896	905	1 801	101
1960	895	946	1 841	105
1970	877	923	1 800	105
1975	843	948	1 831	107

Vanaf 1847 tot 1922 is er een relatief overwicht van mannen bij de bevolking. Van 1922 tot 1975 zijn de rollen omgekeerd en is er een duidelijk vrouwenoverwicht. We vergeleken de samenstelling van de bevolking van Okegem met deze van de 12 fusiegemeenten van Groot-Ninove voor het jaar 1975. Okegem staat aan de spits met een coëfficiënt van 107 wat het vrouwenoverwicht betreft. Alleen Okegem, Ninove en Appelterre telden meer vrouwen dan mannen. De andere 9 gemeenten hadden een mannenoverwicht.

1975	mannen	vrouwen	totaal	coëfficiënt
Ninove	6 030	6 297	12 327	104
Meerbeke	2 684	2 670	5 354	99
Denderwindeke	1 616	1 590	3 206	98
Outer	1 488	1 399	2 847	97
Appelterre	1 201	1 255	2 456	104
Okegem	883	948	1 831	107
Aspelare	642	633	1 275	99
Voorde	621	570	1 191	92
Nederhasselt	595	590	1 185	99
Pollare	529	514	1 043	97
Neigem	269	263	532	98
Lieferinge	162	155	317	96
	16 680	16 384	33 564	101

L e e f t i j d s o p b o u w

1846

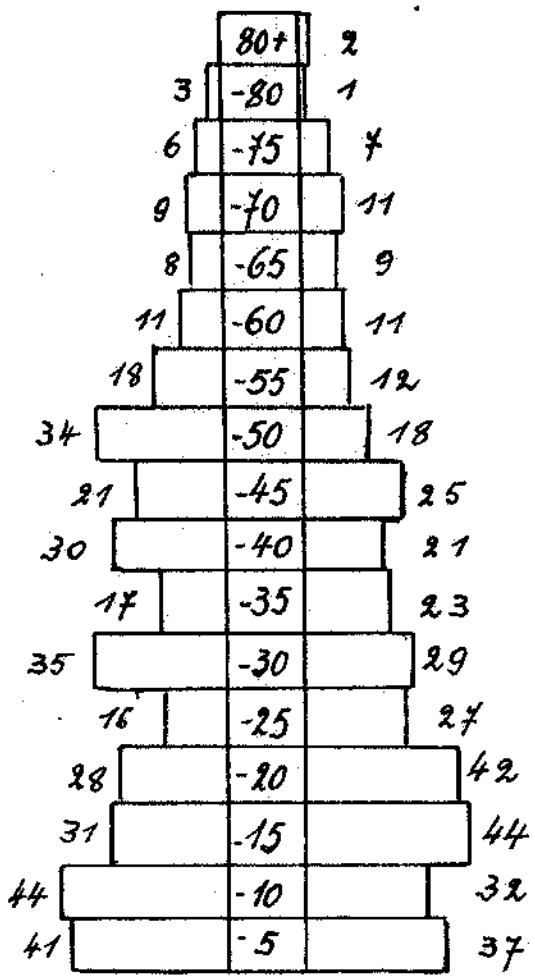

mannen : 352 vrouwen : 351

1947

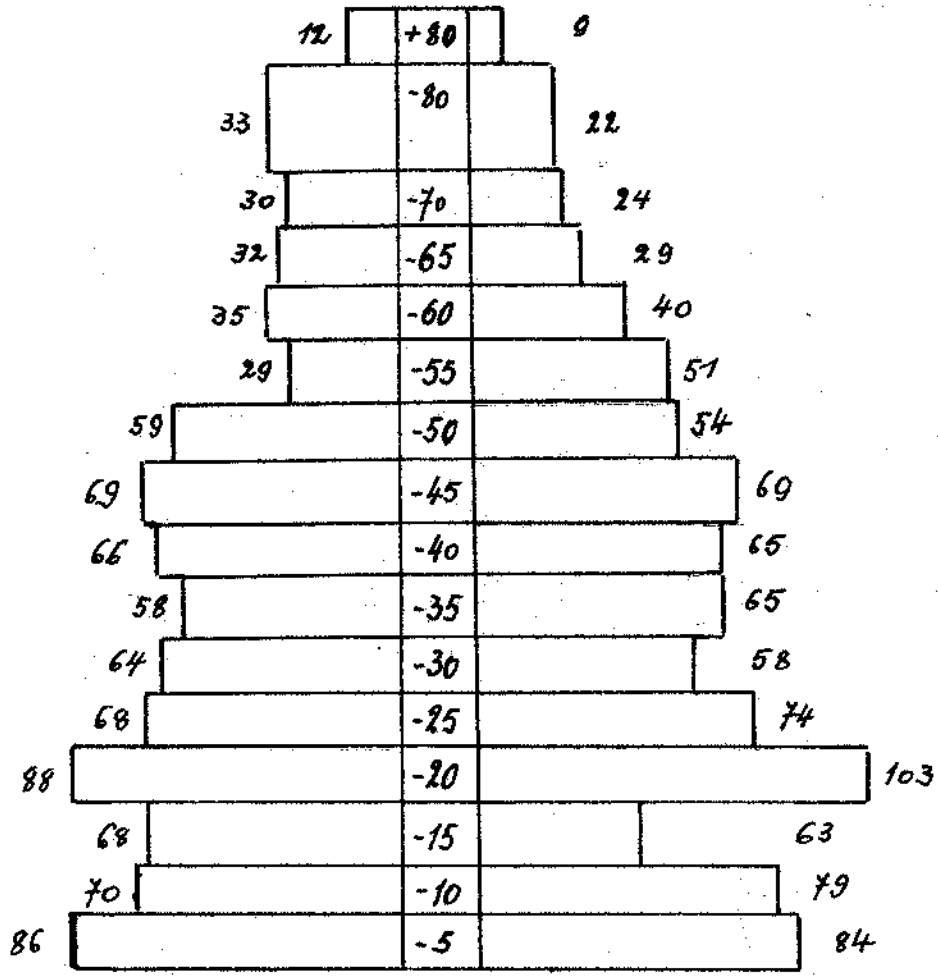

mannen : 865 vrouwen : 889

1961

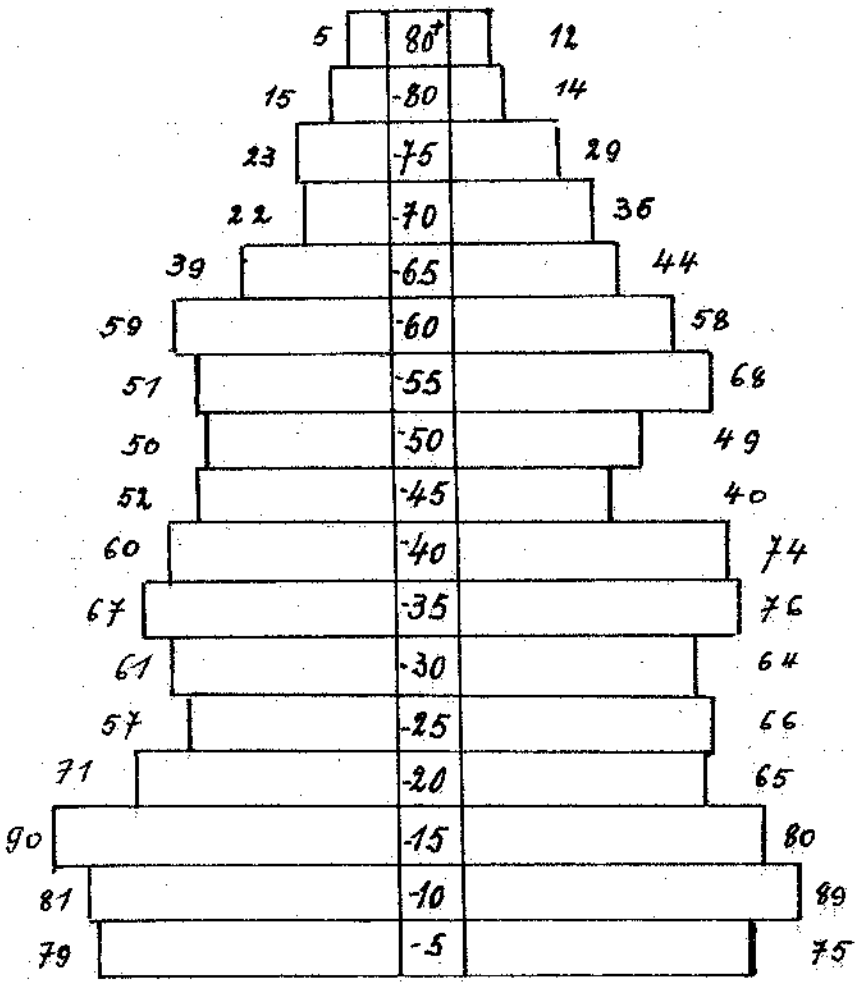

mannen : 887 vrouwen : 939

1975

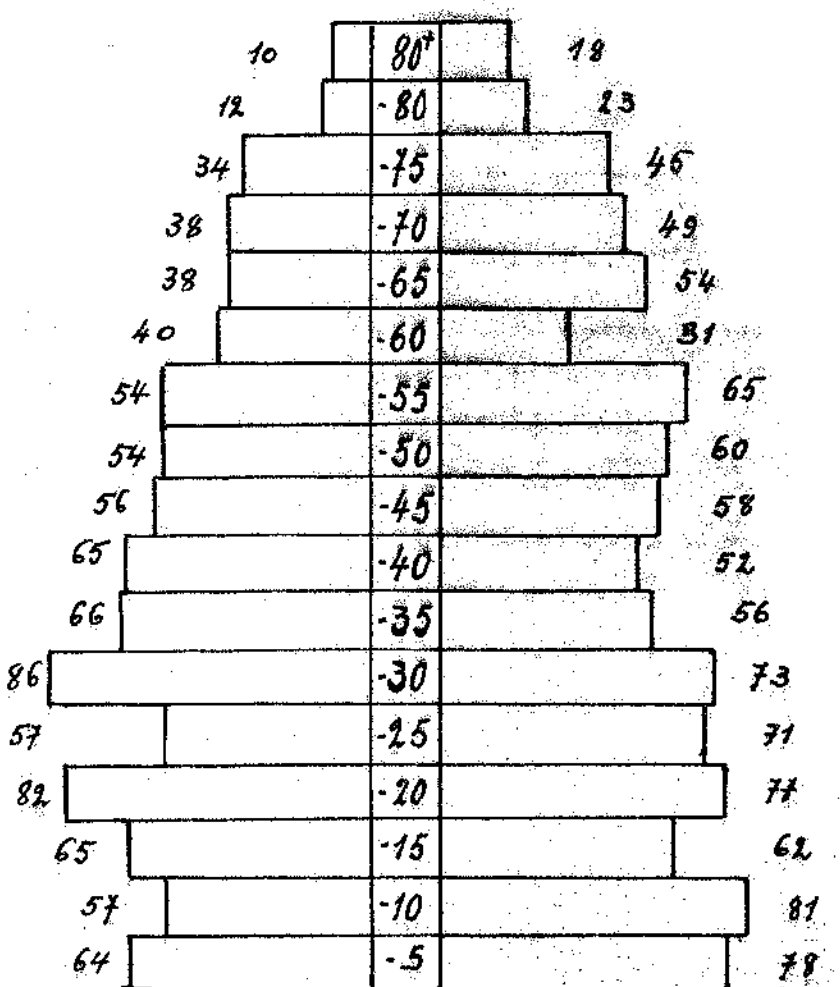

mannen : 878 vrouwen : 953

b) Naar leeftijd.

Jaar	van 0-14 j.		van 15-64 j.		65 j. +		Bevolking
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	
1796	181	38,3	265	56,1	26	5,5	472
1846	229	32,5	435	61,8	39	5,5	703
			van 15-54 j.		55 j. +		
1866	234	30,0	413	52,9	133	17,0	780
1880	297	33,8	433	49,3	147	16,7	877
1890	339	35,3	466	48,6	153	15,9	958
1900	392	35,7	546	49,7	159	13,5	1 097
1910	492	37,8	657	50,4	151	11,6	1 301
			van 15-59 j.		60 j. +		
1930	480	29,9	981	61,1	144	8,9	1 605
			van 15-64 j.		65 j. +		
1947	450	25,6	1 174	66,9	130	7,4	1 754
1961	494	27,0	1 171	64,1	161	8,8	1 826
1970	420	23,3	1 177	65,3	203	11,2	1 800
1975	407	22,2	1 195	65,2	229	12,5	1 831

Bron : N.I.S. Volkstellingen en eigen berekeningen.

Het is moeilijk een besluit te trekken uit deze tabel, omdat de leeftijdsklassen niet gelijk verdeeld zijn. Vanaf de telling van 1866 tot 1930 zijn de leeftijdsklassen van groep 2 en 3 anders geschikt. Dit gebeurde volgens de resultaten van de tellingen. De cijfers van 1796 en 1846 zijn een eigen berekening op basis van de telling van 1796 en het bevolkingsregister van 1847.

Voor de periode 1947-1975 stellen we een duidelijke trend van veroudering van de bevolking vast. De actieve bevolking (15-64 jaar) blijft ongeveer stabiel, terwijl de jeugdige bevolking aanzienlijk daalde in vergelijking met de cijfers uit de vorige eeuw. De daling van het geboortecijfer oefende meer en meer een belangrijke invloed uit op de samenstelling van de bevolking.

c) Samenstelling van de bevolking naar burgerlijke stand en geslacht.

Jaar	Bevolking	ongehuwd				gehuwd				weduwstaat			
		M.	VR.	TOT.	%	M.	VR.	TOT.	%	M.	VR.	TOT.	%
1796	472			307	65	74	87	161	33,1	6	8	14	2,9
1846	703	240	236	476	67	93	95	188	26,7	19	20	39	5,5
1856	734	263	226	489	66,6	106	107	213	29	15	14	29	3,9
1880	877	305	258	563	64,1	132	125	257	29,3	27	30	57	6,4
1890	958	331	290	621	64,8	143	145	288	30,6	20	29	49	5,1
1900	1 097	387	334	721	65,7	165	159	324	29,5	21	31	52	4,7
1910	1 301	447	394	841	64,6	201	201	402	30,8	22	36	58	4,4
1961	1 826	406	426	835	45,7	445	437	882	48,3	33	71	104	5,6
1970	1 800	369	372	741	41,1	469	460	929	51,6	36	90	126	7,0

Bij deze tabel kunnen we volgende bedenkingen maken :

- Het % ongehuwden bleef ongeveer stabiel tot de jaren 1910. Vanaf de jaren 1960 kende het procent een gevoelige achteruitgang.

- Het % gehuwden kende vanaf 1960, vergeleken met de cijfers van 1910 een gevoelige stijging. Deze toename is waarschijnlijk het gevolg van de gewoonte het huwelijk op jeugdiger leeftijd aan te gaan.

- opvallend is ook dat het aantal weduwen vanaf het jaar 1910 heel wat verschilt met het cijfer der weduwnaars.

7. Oorsprong van de bevolking.

Zoals trouwens op de meeste dorpen van het omliggende vertoonde de Okegemse bevolking een sterke gebondenheid met de bodem. Onderstaande tabel leert echter dat vanaf de jaren 1910 stilaan een kentering optreedt.

Jaar	Bevolkingscijfer	Geboren in Okegem		Niet geboren in Okegem	
		aantal	%	aantal	%
1846	703	571	81,2	132	18,8
1856	734	612	83,3	122	16,7
1866	780	659	84,5	121	15,5
1880	877	762	86,8	115	13,2
1900	1 097	945	86,1	149	13,9
1910	1 301	1 095	84,1	206	15,9
1970	1 800	979	54,4	821	45,6

Vooraf dient opgemerkt dat we slechts van twee tellingen uit deze eeuw de cijfers kennen, zodat we de evolutie moeilijk kunnen nagaan.
De cijfers van de tellingen van 1846 tot 1900 duiden aan dat de autochtonen eerder toenemen dan afnemen. Vanaf 1900 is de tendens dalend. In 1970 is het cijfer van de autochtonen reeds gedaald tot 54,4 %, wat dus een vermindering van ca. 23 % is. In 1970 bestond de Okegemse bevolking nog uit een goeie helft echte okegemnaren.

8. Ontwikkeling van de bevolking.

Ook te Okegem werd het analfabetisme, dat in de 19de eeuw hoogtij vierde, vooral dank zij de invoering van de schoolplicht in 1919, de kop ingedrukt. Volgende tabel hangt nog een schrijnend beeld op van de toestand van de bevolking op gebied van ontwikkeling in de 19de eeuw - begin 20ste eeuw.
Vanaf 1920 evolueerde die toestand echter verder gunstig zodat op enkele uitzonderingen na, alle volwassenen kunnen lezen en schrijven. Een verheugend verschijnsel is ook het aantal leerlingen die in toenemende mate middelbare studies volgen en zich daarna verder bekwamen in instellingen van hoger onderwijs.

	kunnen lezen & schrijven			ongeletterd		
Jaar	% mannen	% vrouwen	Totaal	% mannen	% vrouwen	Totaal
1866	28,4	16,7	45,3	24,3	30,3	54,7
1880	33,8	23,4	57,2	19,0	23,6	42,8
1900	36,3	33,8	70,1	15,9	13,9	29,9
1910	37,6	31,6	69,3	13,8	16,8	30,7

Onderwijsniveau van de bevolking.

De telling van 1970 biedt ons duidelijke cijfers aangaande het onderwijsniveau van onze bevolking.

Op een bevolking van 1 800 inwoners volgden toen 196 jeugdigen (vanaf 6 jaar) nog onderwijs (108 jongens en 88 meisjes). 81 volgden Lager Onderwijs, 62 Middelbaar Onderwijs, 39 Secundair Technisch Onderwijs, 3 Middelbaar normaal onderwijs, 7 Hoger Technisch Onderwijs en 3 Universitair Onderwijs.

Ook het peil van ontwikkeling bij de beroepsbevolking was reeds van een goed gehalte. Dit wijst onderstaande tabel uit.

Gevolgd onderwijs	mannen	vrouwen	totaal
Lager Onderwijs	268	136	404
Onvoltooid Lager Sec. Onderw.	64	37	101
Lager Secundair Onderwijs	73	35	108
Hoger Secundair Onderwijs	61	29	90
Normaal Onderwijs	8	13	21
Hoger niet Univ. Onderwijs	13	10	21
Universitair Onderwijs	6	1	7
Kunst onderwijs	1	-	1
Onbekend	16	6	22
	510	267	775

Bij de bevolking zonder beroep zag de toestand er als volgt uit :

Gevolgd onderwijs	mannen	vrouwen	totaal
Lager Onderwijs	104	334	438
Onvoltooid Lager Sec. Onderw.	7	25	32
Lager Secundair Onderwijs	4	22	26
Hoger Secundair Onderwijs	2	12	14
Normaal onderwijs	2	5	7

Hoger niet univ. onderwijs	-	3	3
Universitair Onderwijs	-	-	-
Onbekend of geen onderwijs gevolgd	3	12	15
	122	413	535

9. Samenstelling van de gezinnen.

Gemiddeld aantal inwoners per gezin.

Jaar	aantal inwoners	aantal gezinnen	gemiddeld aantal pers. per gezin
1796	472	93	5,07
1846	703	128	5,49
1856	734	146	5,02
1866	780	165	4,72
1880	877	173	5,06
1890	958	185	5,17
1900	1 097	215	5,10
1910	1 301	259	5,02
1930	1 605	373	4,30
1947	1 754	503	3,48
1961	1 826	543	3,36
1970	1 800	570	3,15
1985	1 991	733	2,71

Bron : N.I.S. Volkstellingen en eigen berekeningen.

Deze tabel maakt ons te meer duidelijk dat de afname van de geboorten een niet geringe invloed uitoefent op de samenstelling van de gezinnen.
In de 19de eeuw en nog een deel van deze eeuw tot aan W.O. I is

een doorsnee gezin nog samengesteld uit minstens 5 personen. Vanaf 1930 tot 1970 volgde dan een geleidelijke daling tot slechts 3 personen. In vergelijking met andere landelijke gemeenten ligt het gemiddelde van een Okegems gezin voor 1947 nog hoog. J. De Brouwer geeft volgende cijfers op : Lede 3,46, Denderleeuw 3,06.

De tellingen van 1961 en 1970 bieden ons ook een preciezer beeld van de samenstelling van de gezinnen.

		1961	1970
alleenwonend		49	51
gezinnen samengesteld uit	2 pers.	150	190
	3 pers.	128	138
	4 pers.	95	86
	5 pers.	66	54
	6 pers.	22	31
	7 pers.	16	8
	8 pers.	10	11
	9 pers.	4	
	+ 10 pers.	2	
collectief gezin		1	1
Totaal		543	570

Voetnoten

(1) GADEYNE, G., De volkstelling van 1814 in West- en Oost-Vlaanderen, in B.T.N.G., jg. 12 (1981), nrs. 1-2, p. 59-56.

(2) HANNES, J., De resultaten van de volkstelling van 1830 te Brussel, in B.T.N.G., jg. 12 (1981), nrs. 1-2, p. 77-94.

(3) VAN LUL, A., Enkele demografische aspecten van het arrondissement Aalst, in Land van Aalst, jg. 1. (1949), p. 68-79.

SOCIAAL-ECONOMISCHE EVOLUTIE

1. Bewoning - huisvesting.

We vangen dit hoofdstuk aan met een paar beschouwingen over woningbouw en woningen. Vooreerst een wetenschappelijke bespiegeling.

"Hoewel de wooncultuur omstreeks 1830 ongetwijfeld sterk verschilde met wat we nu kennen, mag verondersteld worden dat woningen steeds gebouwd werden in verhouding tot het vermogen van de bouwheer of de middelen van de verwachte huurders. Vermoedelijk heeft er altijd een nauw verband bestaan tussen de sociale positie van een persoon en de "waarde" van zijn woning. Wie regelmatig over een ruim inkomen kon beschikken zal immers zijn huisvesting in gunstige zin aanpassen. Wie daarentegen moeite heeft om de meest elementaire behoeften te verzekeren zal geen hoge eisen stellen op gebied van huisvesting.
Het beroep, de economische activiteit, het inkomen, de al of niet betaalde belastingen weerspiegelen de sociale rang of het aanzien van een individu. Die elementen zijn echter moeilijk vast te stellen en daarenboven zelden goed met mekaar in verband te brengen. De woning, het statussymbool bij uitstek, is wellicht de grootste gemene deler van al die elementen. De moeilijkheid is echter de waarde van de woningen vast te stellen, deze te hiërarchiseren en de overeenkomst aan te duiden tussen die waardeschaal en de diverse sociale posities.
Zeer veel elementen helpen de waarde van een woning bepalen : ligging, oppervlakte, bouwjaar, gebruikte materialen, aantal vertrekken. Niet alleen is het onmogelijk al deze elementen nauwkeurig te kennen, ze zijn ook moeilijk tot een gemene noemer te herleiden ..." (1)

In een echte literaire stijl beschrijft Gerard Van Herreweghen de bewoning en de behuizing van Pamel. Ze is echter ook toepasselijk op de bewoning van Okegem, zodat we u graag met die tekst laten kennismaken.

"Het dorp winkt en blinkt momenteel van nieuwe huizen. Ze vlechten de oude gehuchten aan elkaar steek voor steek. Fris en luchtig zijn ze, ruim en vriendelijk, net en gerieflijk, met groen gazon en sierstruiken, een overdaad van glas en gevelsteen van alle slag.
Hun interieur is de barometer van onze welvaartsmaatschappij : de Big-Benbel en de marmervloer, de grote living en de badkamer, de kleurentelevisie en de glanzende auto in de garage. Mooie huizen vlug op een stuk land of weide gpgericht en nog maar half in het landschap opgenomen.
Ze missen de vanouds vertrouwde omheining van haag en heg, een achteruit met moestuin en boomgaard, de sliert van bijgebouwen die de landbouw eeuwenlang vereist. Het zijn huizen die de eerste bladzijden van hun geschiedenis aan het schrijven zijn. De drempel is nog niet uitgesleten en op zolder droomt geen rommel van kinderen die ondertussen reeds lang zijn uitgetrouwd en de herinnering aan vroegere bewoners hangt niet in de kamers.
In het dorp staan ook nog oude huizen waarvan de geschiedenis haast volschreven is. Talrijk zijn ze niet meer en de tijd heeft ze ernstig gemaakt. Ze dragen de patine van vele jaren. Ze mijmeren over opeenvolgende generaties die er hebben gewoond, over mensen die er stierven in het oude ledikant.
Huizen nog in de greep van tuin en boomgaard, de voorgevel naar de zonkant gericht, het erf omheind en het "oëtgat" afgesloten met een vlier, een notelaar, een linde, een kanada die de wacht optrekt.
Op het dak, op de hekpilaster de donderplanten. Holpannen als windgaten. Haan en kippen op het neerhof, duiven op het dak, een waakhond voor zijn hok of ton. Vensterluiken (blaffetieren) met folkloristische tekens in het bovenvlak. Een W.C.-deur met een hartje, een primitieve kippenladder tegen een zijmuur, grijze melkerijkannen, de kleigele koepel van een bakoven onder het afdak, de overkapte steenput met zwengel, de aalpomp, de eg aan de haak, een ladder onder de euzie. In het wagenhuis een blinkend ploegmes, hopboor en mettenkensbak, viggerenkeef en kiekenrenne. De honderd dingen die nauwelijks een naam hebben in de schuur, ast of stal. De houtmijt en de bietenkuil wat verder op. En binnenshuis de plattebuiskachel (Leuvense stoof) en de

"berrenbank" het koele keldergat met blauwe trappen, de koperen hulzen van oorlogsgranaten op de schoorsteenplaat en de houten trap naar het geheim van de zolder. Huizen vol herinnering, met een rijk verleden. Pachthoeven met grote binnenkoer of langgeveltypes van kleinere boerderijen. Neergezet door lang overleden voorouders die de greep om dezelfde klink hebben geslagen en de drempel (derpel) met hun klompen (kloefen) uitsleten.
Huizen die nu stuk voor stuk worden verkocht en verbouwd, zodat ze hun oorspronkelijk gelaat verliezen en ook hun naam.
Want die hadden ze vroeger, naar het beroep dat er werd uitgeoefend, naar de struik die er woonde.
Met de teloorgang van die huizen verdwijnt stilaan, bij de jongeren het eerst, de traditionele manier om iemand 'thuis' te wijzen in verband met zijn afstamming, om hem te benoemen als zijnde van Kobekes, van Linjes, van 't Spoeltjen, ..." (2).

Het is verbazend hoe summier we zijn ingelicht over de huisvesting van onze voorouders in de 19de eeuw. De eerste afzonderlijke woningtelling had plaats in 1930. Voorheen werden slechts algemene inlichtingen verzameld ter gelegenheid van gehouden volkstellingen. Alleen de opgave van het aantal huizen per gemeente, eventueel verdeeld volgens het aantal verdiepingen en het totaal aantal bewoonde vertrekken wordt vermeld.

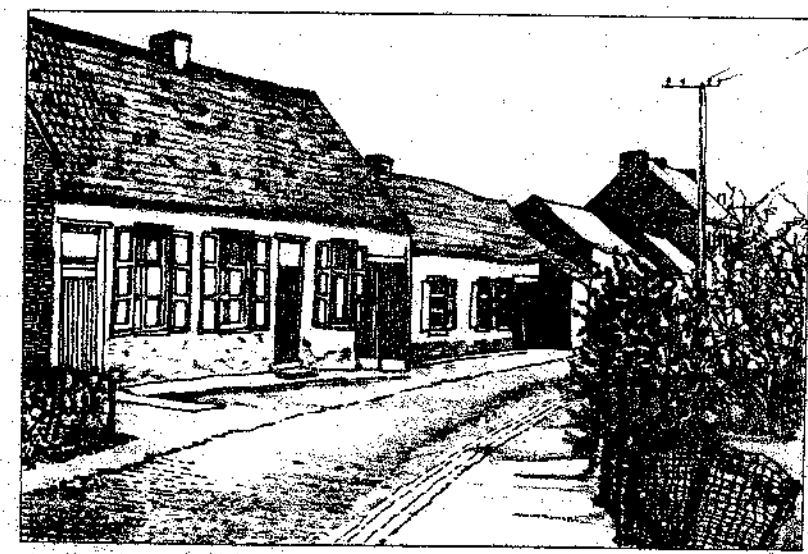

Neerbeekstraat Okegem

Onderstaande tabel geeft de evolutie weer van het aantal woningen in de loop van de 19de en 20ste eeuw.

jaar	bevolking	aantal huizen	gemiddeld aantal personen per huis
1810	410	87	4,7
1834	636	105	6,0
1846	703	128	5,4
1856	731	148	4,9
1866	780	169	4,6
1880	877	183	4,7
1900	1 097	226	4,7
1910	1 301	267	4,8
1920	1 423	292	4,8
1930	1 605	345	4,6
1947	1 754	414	4,2
1961	1 826	511	3,5
1970	1 800	576	3,1
1985	1 991	733	2,7

Bron : N.I.S. Volkstellingen en eigen berekeingen.

We maken bij deze cijfers toch graag enkele kanttekeningen.

- De toestand van bewoning en behuizing was in het begin van de 19de eeuw niet erg rooskleurig in Okegem. Captain Mercer, hoofd van het Engelse regiment op doortocht naar Waterloo, reisde in 1815 door Okegem en noteerde hierover in zijn dagboek volgende tekst : "Ik vond de officieren en de manschappen zeer schamel gehuisvest, in niets beter dan hutten en met armzalig uitzicht ..."
- Ph. Van der Maelen typeert in zijn Aardrijkskundig Woordenboek van Oost-Vlaanderen het uitzicht van de woningen van Okegem

rond 1830 als volgt : "De meeste huizen zijn van hout en leem en bedekt met stro."

- In de "Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel" opgemaakt in 1834 vindt men de opsomming van de onroerende goederen, verdeeld in belastbare en onbelastbare gebouwde en ongebouwde eigendommen Het is een soort momentopname, een statisch beeld dat de graad van ontwikkeling weergeeft van de gemeente.
  In deze tafel staan 105 huizen opgetekend (2 zijn onbelastbaar) opgedeeld in 8 klassen, met een sterk uiteenlopend kadastraal inkomen (K.I.). Indien de woning de sociale status van de bewoner weerspiegelt, dan geeft onderstaande tabel de sociale struktuur weer van de Okegemse bevolking omstreeks 1830.

Klasse	Tarief	aantal huizen	inkomen
1	87 fr.	2	174 fr.
2	69 fr.	3	207 fr.
3	51 fr.	6	306 fr.
4	39 fr.	4	156 fr.
5	30 fr.	5	130 fr.
6	18 fr.	34	612 fr.
7	12 fr.	35	420 fr.
8	6 fr.	14	84 fr.
Totaal		103	2 109 fr.

Het gemiddeld K.I. bedroeg 20,4 fr. en ligt iets hoger dan het tarief voorzien voor klasse 6. Slechts 20 huizen (19,4 %) hadden een K.I. van meer dan 20 fr. De 83 overige huizen (ruim 80 %) moeten dus maar een schofel uitzicht gehad hebben. De oppervlakte van de huisjes van klasse 8 ligt meestal ver beneden de 100 m^2. Hoe de huizen toen verspreid stonden over het grondgebied vinden we terug op de kaart die zich in de Atlas van de Buurtwegen (± 1840) bevindt en waarvan u verder een copie vindt.

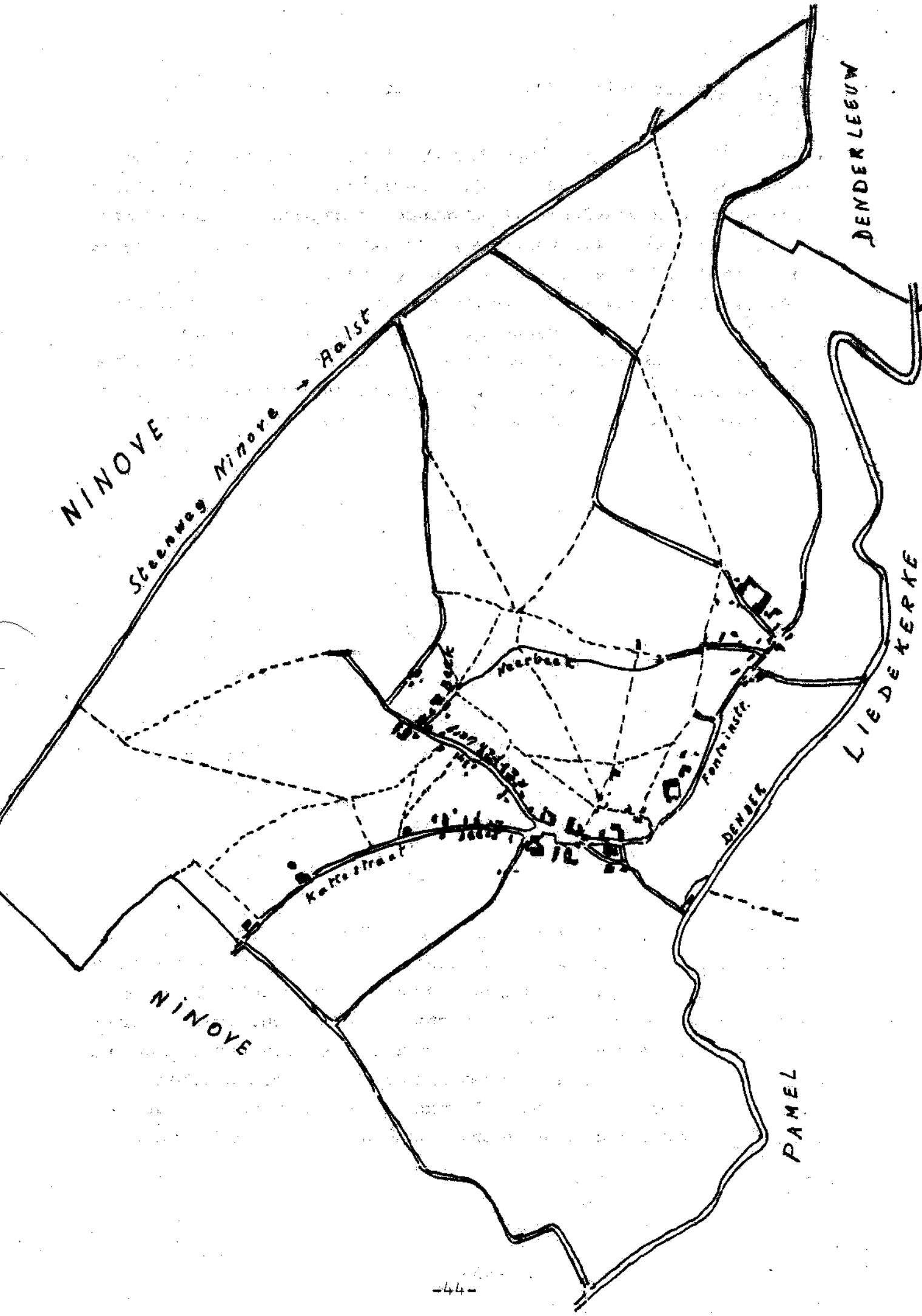
NINOVE
Steenweg Ninove → Aalst
DENDERLEEUW
LIEDEKERKE
Neerbeek
Fonteinstr.
DENDER
Kattestraat
NINOVE
PAMEL

De telling van 1846 bezorgt ons meer inlichtingen over de behuizing van de bevolking. Er staan op dat ogenblik 130 huizen in Okegem, waarvan er drie onbewoond zijn. De 128 gezinnen die er toen waren beschikten dus elk over een woning. Een vrij gunstige toestand kan men zeggen, doch er is een beperking : een lemen hut werd evengoed een huis genoemd als een herenwoning.
De telling geeft verder nog enkele bijzonderheden over de toestand van het huienbestand. Van de 127 bewoonbare huizen is er slechts één huis met verdieping. Die 127 huizen bevatten samen 372 vertrekken (kelders en zolders inbegrepen) : 6 huizen bestonden uit slechts één plaats ; 46 huizen telden twee plaatsen en de overige 75 huizen (dus een ruime meerderheid) hadden drie of meer plaatsen. 21 huizen zijn in 1846 al tegen brand verzekerd, waarvan het bedrag opliep tot ruim 102 000 fr.
Het is heel begrijpelijk dat er toen gemakkelijk brand uitbrak in de woningen, rekening houdende met de materialen waarmee ze opgetrokken waren. In de vorige eeuw signaleerde de gemeentesecretaris de brandrampen aan de provinciale overheid en kregen de slachtoffers steeds een "hulpgeld" om hun getroffen woning herop te bouwen.

Zo vonden we in de Registers van uitgaande briefwisseling (1855-1921) regelmatig een afschrift van een ingestuurd bericht van brandramp aan de commissaris of gouverneur en was toen reeds in journalistieke stijl opgesteld.
We halen graag hiervan een voorbeeld aan :

"Okegem 3 april 1855. Gisteravond is er in het gehucht Everseem brand onstaan, waardoor de in leem gebouwde en met strooi gedekte huisjes toebehorende aan Wed. Van de Perre (bewoond door Adriaan De Vuyst), Pieter van Droogenbroeck en de kinderen van J.B. Van der Elst (bewoond door Armand Van Isterdael) met bijna alles wat ze inhielden, de prooi der vlammen geworden zijn. Men raamt de schade op ongeveer 3 000 fr. Tot alstoe is de oorzaak ongekend, doch er bestaan geene vermoedens van kwaadwilligheid zodaning dat de brand aan een ongeluk zal toe te schrijven wezen. Niets was tegen brand verzekerd." (2)

Andere brandrampen die werden meegedeeld aan de overheid waren :

- 1 januari 1877 : woning van Jozef Van de Perre-De Weys ;

- 12 mei 1882 : woning van Jozef Ghysels ;

- 14 oktober 1883 : woning van Jozef Vernaillen en Ganitus Minner.

- 9 augustus 1885 : woonhuis en afhangendheden van Casimir Van Snick, herbergier op de Beek. Dit huis was reeds in baksteen gebouwd en met pannen gedekt en was tegen brand verzekerd.

- 23 december 1885 : drie woonhuizen met afhangendheden, behorende aan Lodewijk, Frans en Domien De Roeck, landbouwers, staande en gelegen op de Beek, gingen in de vlammen op met alle roerende voorwerpen. Bedoelde huizen waren van gemengde bouwaard en dekking en tegen brandgevaar verzekerd.

- 12 februari 1886 : huis toebehorende aan Constant Baeyens en bewoond door Adolf Beeckman, koordenfabrikant. Het gebouw was verzekerd voor 3.000 fr., de inboedel (meubelen en machines) voor 20 000 fr. Het gebouw was gemaakt in "hard" (waarschijnlijk wordt hiermee baksteen bedoeld).

- 1 januari 1887 : huizen toebehorende aan Jan Verhelst en Rosalia Bicqué (bewoond door Henriëtte Van de Perre).

- 3 december 1888 : drie huizen toebehorende aan Judo Herzeel, J.B. Eeckhout en Benedikt De Vuyst. Deze huizen waren nog gebouwd in leem en gedekt met stro.

- 18 april 1899 : twee woonsten uitgebrand op de wijk Kattestraat. Bij het redden van de meubelen werd Francis Van der Speeten onder een instortende muur bedolven. Deze ongelukkige werd bevrijd door Adolf Snoeck. Dit voorval werd aan de Minister in geuren en kleuren meegedeeld en het gemeentebestuur vroeg voor de moedige redder een ereteken aan.

De "Oorspronkelijke Kadastrale Legger of Alphabetische Lijst der grondeigenaren" opgemaakt door P.C. Popp ca. 1865 somt 145 huizen op met een kadastraal inkomen. Ze zijn terug opgedeeld in 8 klassen

die hetzelfde K.I. hebben als in 1834. Het grootste aantal huizen, nl. 118, behoorde tot de drie laagste klassen.

Klasse	Tarief	Aantal huizen	Inkomen
1	87 fr.	5	435 fr.
2	69 fr.	1	69 fr.
3	51 fr.	6	306 fr.
4	39 fr.	5	195 fr.
5	30 fr.	10	300 fr.
6	18 fr.	36	648 fr.
7	12 fr.	45	540 fr.
8	6 fr.	37	222 fr.
Totaal		145	2 715 fr.

Het gemiddeld K.I. bedraagt nu slechts 18,7 fr. en ligt dus iets hoger dan voorzien in klasse 6. Slechts 27 huizen zijn dus hoger gewaardeerd.
De "Legger" vermeldt verder nog 5 huizen die geen K.I. hebben nl. de pastorie (eigendom van de gemeente) en de 4 baanwachters-huisjes langs de "Ijzeren Weg" (eigendom van de Belgische Staat).
De bebouwde percelen hebben een totale oppervlakte van 4 ha 31 a 70 ca (In 1810 hadden de 87 huizen een oppervlakte van 3 ha 10 a 65 ca). Ook op de kadasterkaart (Atlas) van P.C. Popp valt duidelijk op hoe de verspreiding van de woningen over het dorp was.
Als we Okegem opdelen in 4 wijken bekomen we volgende uitkomst :

1. Dorpplaats - Kouterbaan - Statiestraat : 26 huizen
2. Kattestraat : 23 huizen
3. Rattenberg en Beek : 44 huizen
4. Fonteinstraat en Eversem : 53 huizen
   + huisjes langs spoorweg : 4
   150 huizen

De wijken 3 en 4 blijven de dichtstbewoonde gedeelten van het

We hebben het verder over de bewoning en huisvesting bij het begin van deze eeuw.
Het Modern Gemeentearchief van Okegem (dat gedeeltelijk te Gent berust) bevat een lijst van de nummering van de huizen die gebeurde op 31 december 1900. De gezinshoofden staan per straat of wijk gegroepeerd.

1. Dorpplaats, Kouterbaan en Statiestraat	: 36 huizen
2. Kattestraat	: 45 huizen
3. Rattenbergstraat	: 27 huizen
4. Beek	: 26 huizen
5. Fonteinstraat (tot aan Spoeltjesstr.)	: 13 huizen
6. Eversem	: 59 huizen
7. Ijzeren Weg (+ Station)	: 5 huizen
Totaal	226 huizen

Als we deze toestand vergelijken met de situatie van ca. 1865 valt dadelijk op dat het huizenaantal van de Kattestraat meer dan verdubbeld is. Rond de eeuwwisseling is de huizenrij, die in de volksmond "de Carré" heet gebouwd, meestal bestaande uit werkmanshuisjes. Volgend gegeven staaft onze opvatting hierover.

Op 28 september 1914 gaf het gemeentebestuur de gevraagde inlichtingen door aan de bezetter over de toestand van de gemeente. Over de woningen werd de volgende inlichting verstrekt. "Er bestaan reeds enkele werkmanshuisjes die gebouwd zijn door tussenkomst van de kantonale maatschappij "Eigen woon is schoon", waarvan de bijzonderste inwoners aandeelhouders zijn. Er is dus geen gebrek aan woningen. Er bestaan nog gronden voor werkmanswoningen die door het Armbureel en de Kerkfabriek zouden afgestaan worden".

Kort na de eeuwwisseling is ook de huizenrij tegenover het Station gebouwd.

In de periode 1900-1947 nam het woningenbestand sterk toe. In 1947 is het huizenaantal bijna het dubbele van het cijfer van 1900. Vanaf 1946 tot en met 1976 zijn er 526 bouwvergunningen

afgeleverd door het gemeentebstuur voor het bouwen of verbouwen van woningen. (Dit volgens het Register dat in Ninove in het archief berust). Dat maakt dat de gemeente gemiddeld 16,4 vergunningen per jaar verleende. Deze vergunningen of toelatingen gelden niet alleen voor nieuwbouw, maar slaan ook op veranderingen of verbeteringen van bestaande woningen.

De tellingen van 1961 en 1970 verschaffen ons verder interessante inlichten over de toestand in de huizen.

	1961	1970
aantal woningen	555	576
aantal woningen in gebouwen met 2 of meer woningen	71	34
gemiddeld aantal vertrekken per bewoonde woning	4,94	5,25
gemiddeld aantal bewoners per woning	3,36	3,16
gemiddeld aantal plaatsen per bewoner	-	1,65
gemiddelde woonoppervlakte per bewoner	-	25,7 m^2

Uit de telling van 1961 vernemen we nog verder dat er 478 woningen aangesloten zijn op de waterleidinge en 140 op de riolering. 19 huizen hebben reeds een W.C. met waterspoeling, in 47 huizen is er een badkamer geïnstalleerd, 7 huizen hebben centrale verwarming en in 66 huizen is er een telefoon voorhanden.

De telling van 1970 licht ons in over de ouderdom van de huizen.

gebouwd voor 1919	188	33,1 %
gebouwd tussen 1919 en 1945	167	29,4 %
gebouwd tussen 1946 en 1961	130	22,9 %
gebouwd na 1962	76	13,4 %
bouwjaar onbekend	6	1,0 %

Daaruit leiden we af dat 1/3 van de woningen reeds een respec-

tabele ouderdom hebben.
Bij enkele huizen is het jaartal van opbouw op of in de gevel, hetzij in ankervorm, hetzij in een versiering aangebracht.
Zo staat b.v. in de zandstenen omlijsting van de staldeur in het Hof te Hazeleer (Eversem) het jaartal 1765 gegrift. In de zijgevel van de oude woonst van Aimé Van Boxstael-Van der Gucht (kant Borreweg) is het jaartal 1782 gevormd door muurankers. Op het boveneind van de schuurgevel van het hof "Van Holder" staat het jaartal 1904.
Dat slaat op het jaar van heropbouw van de schuur die afgebrand was en door de familie Judo Van Holder-Hendrickx terug opgebouwd werd.
De nieuwe winkel "Marijn" uitgebaat door Frank Van Isterdael-Vernaillen (Jan Ockeghemstraat) draagt het jaartal 1902 gevormd door muurankers. In de gevel van het huis bewoond door Wed. Vanden Spiegel (Kouterbaan) is het jaartal 1931 aangebracht.
Sommige huizen (vooral villa's) kregen van de bewoners ook een naam. Zo heet de villa van de familie Buydens (J. Ockegemstraat) "Zonnelust", de villa van wed. G. Couck-Cornelis (Leopoldstraat) "Werdick" en de woning van P. Ronsijn-Van Laeren (Hofstad) kreeg de naam "Hofstadhoeve".
We moeten hierbij ook nog vermelden dat het gemeentebestuur van Groot-Ninove de inwoners stimuleerde hun huizen op te smukken met bloembakken door een sterk doorgevoerde "Bebloemingsaktie". Veel Okegemnaren gaven hieraan een gunstig gevolg en verdienden hiermee reeds een prijs. Opvallend is ook de huisversiering van de kaas- en delicatessewinkel van Odette Bourgeois in de Leopoldstraat. De mooie schildering werd aangebracht door kunstschilder Van der Smissen.

Dat de bevolking van Okegem de laatste 10 jaar terug sterk is aangegroeid is grotendeels te danken aan de oprichting van twee woonwijken nl. wijk Idevoorde en de Sociale woonwijk Eversem. De wijk Idevoorde werd ingeplant op het erfgoed van de families Covens-Van den Berghe. Op het einde van de vijftiger jaren werd de grond waarop ook een oude hoeve stand aangekocht door Van der Poorten-Geeroms die in 1963 een verkavelingsaanvraag bij het gemeentebestuur indienden. Medio 1969 was de infrastructuur van de wijk ongeveer klaar. De gemeenteraad besliste in zijn

zitting van 20 november 1969 de nieuwe straat in de wijk "Idevoordelaan" te noemen. De Koninklijke Commissie van Toponomie had hiervoor haar advies uitgebracht en berichtte aan het Schepencollege : "... Met de meeste voldoening werd kennis genomen van het voorstel om aan een nieuwe weg in de gemeente de naam "Idevoorde" te geven, waardoor herinnerd wordt aan een oud toponiem ..." Vanaf de jaren 1970 kwamen de kopers opdagen en op enkele jaren tijd werd de hele wijk ingenomen door een dertigtal residentiële woningen.
De woonwijk "Eversem" heeft ook zijn geschiedenis. Eigenaardig genoeg is deze woonwijk een verwezenlijking van twee bouwmaatschappijen nl. Veilig Wonen van Aalst en S.M. Volkswoningen Ninove Welzijn.
"Veilig Wonen" ging eerst van start met de bouw van sociale woningen. Het gemeentebstuur van Ninove gaf in 1978 zijn akkoord aan de verkoop van ± 1 ha grond, die enkele jaren voordien eigendom geworden was van de gemeente Okegem door onteigening om sociale redenen.
Kort daarop verleende de Nationale Maatschappij van de Huisvesting haar goedkeuring aan het ontwerp voor de bouw van 23 woningen en 5 garages. Door aanbesteding werden de werken toegekend aan de firma N. Boucque van Vlierzele die in september 1979 de bouwwerken aanving. Medio 1982 waren de woningen definitief klaar. De verhuring en feitelijke bewoning van de woningen vond plaats vanaf 1 juli 1981. De huurprijzen werden vastgesteld overeenkomstig het K.B. van 18-12-1979 en schommelen naargelang het inkomen en de gezinstoestand van de huurder in kwestie. De overige woningen van de woonwijk werden opgericht door S.M. Ninove Welzijn, die in 1980 de bouwwerken aanving. Eind 1982 was de afwerking klaar van 34 gezinswoningen en 3 bejaardenwoningen. Globaal genomen bestaat de woonwijk nu uit een 60-tal woningen, wat ruim 8 % van het huidig woningenbestand is. De straat die door de woonwijk loopt en de wijk met de Kouterbaan en Hazeleerstraat verbindt werd Prof. Van Varenberghstraat geheten.

Als toemaatje bespreken we nog even de bewoning van Okegem anno 1985. Pastoor W. Van Avermaet die reeds een paar maal zijn parochianen een bezoek bracht, stelde een zg. "Liber Status animarum" van de parochie op. Uit deze "Status" blijkt dat Okegem in 1985

1 991 inwoners telde die in 733 woningen gehuisvest waren. Hoe staan die huizen gegroepeerd per straat ? We maken even een tochtje door het dorp en vertrekken van het centrum.

Okegem dorp	: 37 huizen
Van der Perrekaai	: 14
Idevoordelaan	: 30
Burgemeester Couckstraat	: 8
Jan Ockegemstraat	: 21
Kouterbaan	: 52
Prof. Van Varenbergstraat	: 64
Borreweg	: 7
Luypaertweg	: 9
Fonteinstraat	: 73
Bruggeweg	: 4
Eversemweg	: 8
Hazeleerstraat	: 72
Guldenboom	: 9
Leopoldstraat	:105
Neerbeekstraat	: 18
Hofstad	: 41
Aalstersesteenweg	: 37
Kattestraat	:112
Broekstraat	: 6
Brabandersweg	: 4
Riefstraat	: 2

Okegem kende dus een sterke aangroei inzake huizen tijdens de laatste 15 jaar (1970-1985) : er is een vermeerdering van 157 woningen of 27,2 %. Vergelijken we de huidige toestand met deze van 1834 (150 jaar terug) dan stellen we vast dat het aantal woningen met 628 eenheden gestegen is, wat een aangroei van 698 % betekent of anders uitgedrukt : het aantal woningen is bijna verzevenvoudigd. We kunnen zulks niet zeggen van de bevolking. Die steeg van 636 inwoners naar 1 991 of een vermeerdering van 1 355 eenheden wat dus een aangroei van 313 % betekent of de bevolking is ruim vervierdubbeld. Een ander verschijnsel is, dat het gemiddeld aantal personen per huis sterk daalde. In 1934 was dit aantal nog $\pm$ 6 personen, in 1985 is dit nog slechts

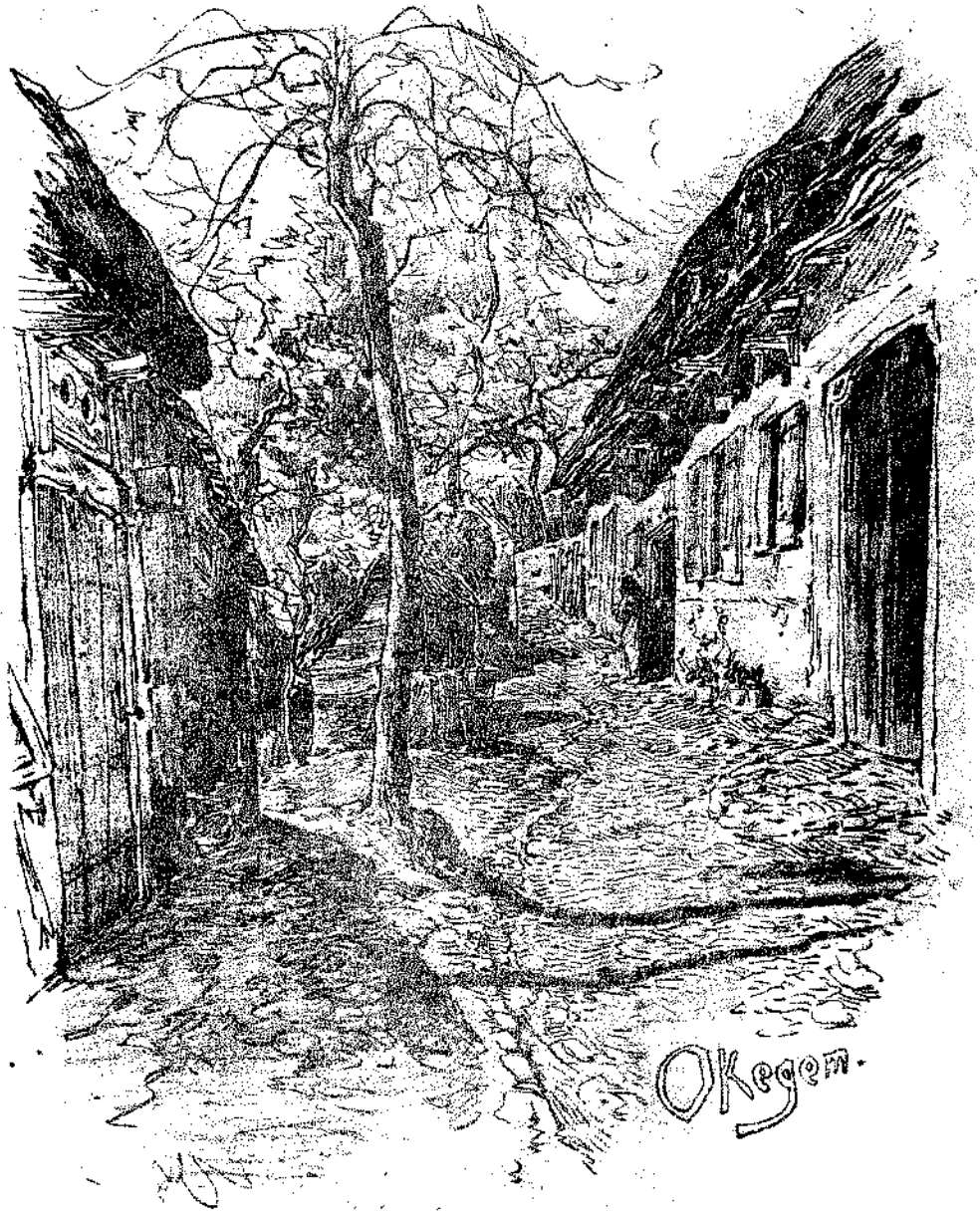

Een oude hoeve langs de Rattenberstraat.

Copie van een tekening van A. Heins (1856-1938) uit zijn album "Les vieux coins en Flandre".

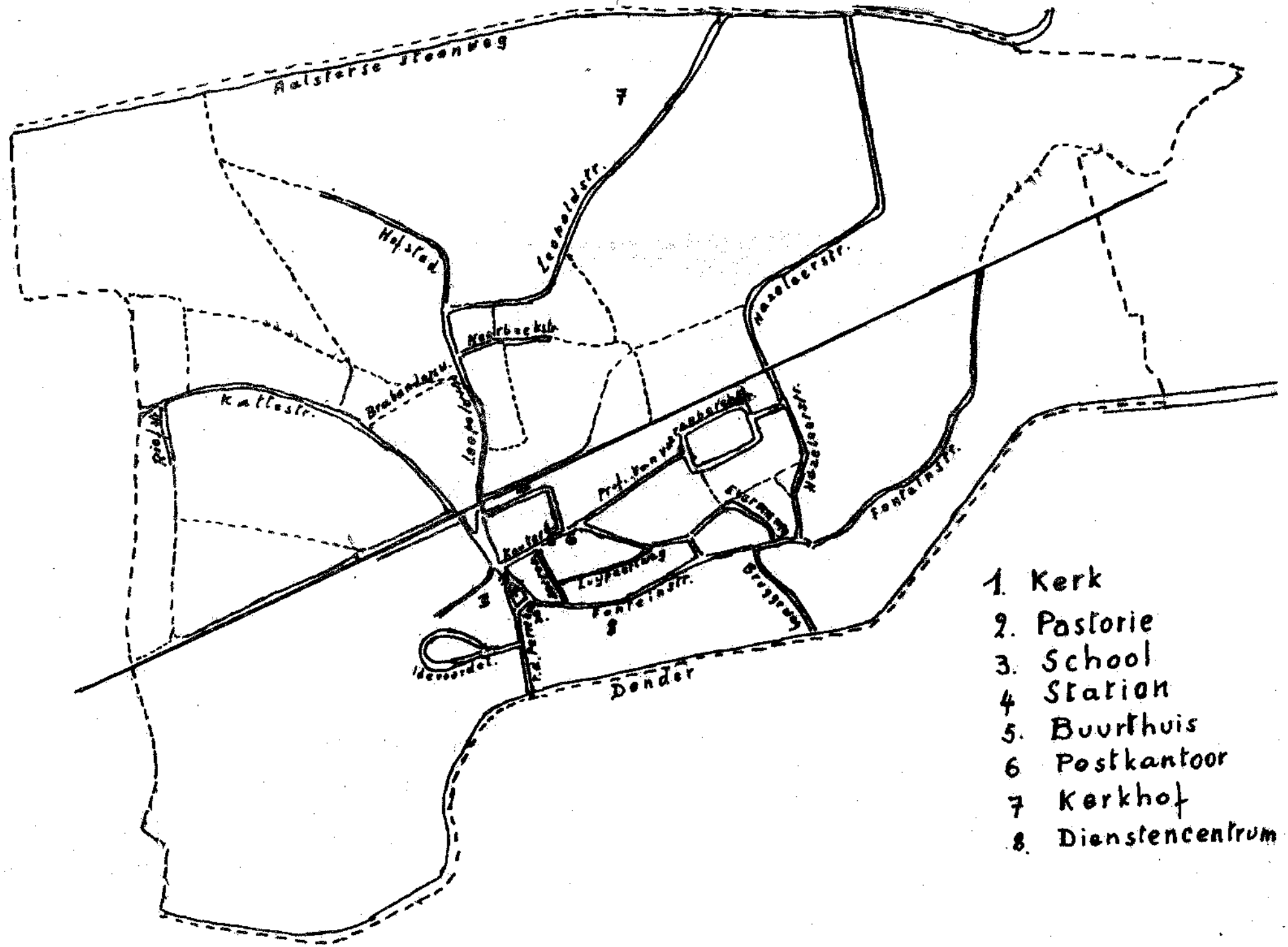
Aalsterse steenweg
Hofstad
Leopoldstr.
Kattestr.
Donder
1. Kerk
2. Pastorie
3. School
4. Station
5. Buurthuis
6. Postkantoor
7. Kerkhof
8. Dienstencentrum

2,7 personen.
Het kaartje dat u hiernaast vindt, maakt u meer wegwijs in de huidige situatie van het stratenplan.

We besluiten dit hoofdstuk met de lijst van merkwaardige oude gebouwen in Okegem. Die lijst werd opgesteld in opdracht van het Ministerie van Nederlandse Cultuur in 1978 (4). Okegem telt, volgens de samenstellers, slechts 11 woningen die voor behoud en classering in aanmerking kunnen komen. Ons cultureel patrimonium is dus maar miniem. We geven met de situering van het gebouw er ook een korte beschrijving van.

1. Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw-Opdracht.

2. Onze-Lieve-Vrouwkapel op de Dorpplaats.

3. Huis nr. 1 Burgemeester Couckstraat.
(Bewoond door E. Vleeschouwer-Van den Spiegel, die er een geschenken-, riet- en fruitwinkel in uitbaten).
Het is een sober alleenstaand burgershuis met ommuurd voortuintje. Dit dubbelhuistype met twee bouwlagen van zeven traveeën en waarvan het schilddak gedekt is met Vlaamse pannen, dateert uit het midden van de vorige eeuw. De lijstgevel is gecementeerd en de zijgevels zijn beraapt.

4. Huis nr. 43 Dorpplaats (onbewoond).
Het is een alleenstaand dubbelhuis, staande in een grote ommuurde tuin. Dit gebouw heeft twee bouwlagen van zeven traveeën en een zadeldak gedekt met Vlaamse pannen, waarop een klokkeruiter. Het bakstenen gebouw is wit beschilderd en heeft beluikte vensters.

5. Huis nr. 12 Fonteintstraat (eigendom en bewoond door de gezusters Van Holder).
Het is een hoeve met U-vormige plattegrond, aaneengesloten gebouwen en gekasseid erf met bloementuintje. Een ijzeren hek sluit het geheel af aan de straatkant.
Het woongedeelte bestaat uit twee boerenhuizen met twee bouwlagen van respectievelijke drie en vijf traveeën onder zadeldaken bedekt met pannen. De lijstgevels zijn bepleisterd en beschilderd.

Langs weerzijden van het woonhuis staan recente bakstenen dienstgebouwen. Op de zijpuntgevel van de langschuur rechts is het jaartal 1904 op een baksteenkap aangebracht.

6. Huis nr. 21 Hazeleerstraat (eigendom en bewoond door P. De Cocker-Van der Speeten).
Dit gebouwencomplex is een ruime, oorspronkelijk gesloten hoeve met deels gekasseide, deels gebetonneerde binnenplaats met bloementuintje. De inrijpoort is overluifeld.
In het N.W. staat het eenlaags boerenhuis van zeven traveeën dat een zadeldak heeft met uitstekende rand rustend op daklijstbalkjes. Het is gedekt met Vlaamse pannen. Het is een bakstenen gebouw daterend uit de 18de eeuw. De zijpuntgevel van het woonhuis is gecementeerd. In het verlengde van het woonhuis is er een twee traveeën brede stal met deur in zandstenen omlijsting. In het N.O. staat een bakstenen stalvleugel onder zadeldak van pannen. De stalde.r is getoogd met zandstenen sluit- en boogstenen waarin het jaartal 1765 is gegrift. Langs het Z.W. staat de witgeschilderde langschuur, die aan de straatkant gestut is door steunberen. In beide zijpuntgevels bevinden zich in een verdiept boogveld uilegaten.

7. Huis nr. 46 Kouterbaan (onbewoond eigendom van de kinderen D'Hoe-Van der Speeten)
Het gaat hier terug om een alleenstaand dubbelhuis met twee bouwlagen van vijf traveeën onder zadeldak en gedekt met leien. Het eenvoudig beschilderd gebouw van bakstenen dateert uit het begin van de 19de eeuw.

8. Huis nr. 34 Kouterbaan (oud-school- en gemeentehuis - eigendom van de stad)
Het is een dubbelhuistype van twee bouwlagen met drie traveeën onder zadeldak en gedekt met pannen. Dit gebouw is opgetrokken in baksteen en rust op een arduinen plint.
Als aanbouw is er een gebouw van één bouwlaag en zeven traveeën lang onder zadeldak en gedekt met pannen. Dit gebouw diende tot 1975 als gemeenteschool (drie kalssen) en functioneert vanaf 1985 als buurthuis.

9. Station Jan Ockeghemstraat.
Dit typisch bakstenen gebouw is een standaard-station gebouwd

door de Belgische Staatsspoorwegen, na overname van de privé-concessie Dender en Waas, op het einde van vorige eeuw. Het is een geheel van drie ongelijke volumes met neo-classicistische inslag, versierd met sierlijke muurankers en baksteenfriezen. Bij de zadeldaken horen ook de houten windborden. De voorgevel is doorbroken met rond- en steekboogvensters en de zijgevels hebben een oculus (rond vestertje).

10. Huizenrij tegenover station Jan Ockeghemstraat.
Tegenover het station staat een rij aaneengesloten bakstenen arbeiderswoningen, elk van twee traveeën onder zadeldaken. Deze huizen dateren van het begin van de 20ste eeuw. Op de gevel van het huis nr. 13 staat het jaartal 1902 verankerd.
De huizen hebben elk een verschillend paramentwerk. Het hoek-huis (kant dorp) en de twee volgende huizen hebben gecementeerde lijstgevels met typische Lodewijk XVI versieringen nl. medaillons en strik- en slingermotieven.

11. Huis nr. 39 Kattestraat (bewoond door Jeanne de Brabanter)
Dit complex bestaat uit twee aaneengesloten arbeidershuisjes gelegen op een steile straatheilling. De huisjes zijn van het dubbelhuistype van één bouwlaag met drie en vijf traveeën, hebben een zadeldak dat afgesnuit is aan de straatzijde en zijn gedekt met pannen en golfplaten. Het geheel is opgetrokken in baksteen en rust op een zware natuurstenen sokkel.

o

o o

Nog in verband met bewoning en behuizing te Okegem verwijzen we graag naar het foto-album "Herinneringen aan Okegem" dat als Annalen in 1977 verscheen. In dit album werden een reeks oude dorpsgezichten van een summiere uitleg voorzien.
In het voorwoord schreven we : "Ook hij die geen belangstelling heeft voor de geschiedenis van zijn dorp, noch voor oude beschrijvingen of moderne statistieken zal zich misschien geboeid weten door afbeeldingen uit een ver verleden ..."
Wie dit album doorbladert, wordt geconfronteerd met de harde werkelijkheid en krijgt een beeld van Okegem in de eerste helft

van de 20ste eeuw. We kunnen dank zij fotografische documenten de evolutie van de behuizing volgen. We meenden dat we toen over de oudste dorpsgezichten beschikten. Door een gelukkig toeval kwamen we enkele maanden geleden in het bezit van een dorpsgezicht dat van 1889 dateert. In bijlage krijgt u een afdruk van dit oude zicht van de vroegere dorpsplaats. Centraal op de foto staat de kerk ; let wel, het is niet de kerk zoals we die nu kennen, maar de kerk die opgetrokken werd in 1842. De grote gewitte westergevel valt dadelijk op. Rond de kerk het kerkhof, dat ommuurd is. Links een rij lage huisjes, die gedeeltelijk nog met stro bedekt zijn.
Midden op de foto, en vóór de kerk bemerk je een hoplochting. Op de voorgrond links het huis waar de 'school' in gehouden werd door Jan Antoon Van der Speeten en zijn voorzaten.
Opmerkelijk is ook de toestand van de Dorpplaats : er was nog geen bestrating. Als we de foto's afgedrukt op pag. 4, 5 en 6 even vergelijken met deze foto, valt dadelijk op dat onze dorpplaats er heel wat op vooruit gegaan is.

Voetnoten.

(1) HANNES, J., De sociale hiërarchie in de woningbouw, in B.T.N.G., jg. 1 (1969), p. 86-92.

(2) VAN HERREWEGHEN, G., Te Stappes op de Dries, in D.F.-Klokje, jg. 1982, nr. 5-6-7.

(3) R.A.G. : Fonds Modern Gemeentearchief Okegem, nrs. 94-102.

(4) xxx Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Provincie Oost-Vlaanderen, arrondissement Aalst 5N deel 2, p. 707-712.

2. Sociale samenstelling van de bevolking.

In dit hoofdstuk willen we in kort bestek de evolutie van de beroepsactiviteiten van de Okegemnaars bespreken aan de hand van de gegevens van de tellingen en andere archivalia.
Bij de bespreking van de telling van 1796 stelden we vast dat ± 80 % van de Okegemse bevolking bij de landbouw betrokken was. De evolutie op gebied van de landbouw betekende een grondige wijziging in de sociale samenstelling van de bevolking. Evenals in de meeste dorpen van de streek schakelde de bevolking van Okegem vooral in de 20ste eeuw over van de landbouw naar de arbeid of de nijverheid. Dit verschijnsel bracht mee dat de landbouwersstand in 1975 tot een gering procent van de bevolking herleid werd. De overige mensen zijn actief als arbeider, stielman, bedinede, handelaar of nijveraar.

Over de sociale samenstelling van de bevolking in de 19de eeuw beschikken we slechts over sporadische gegevens.

In 1829 waren er nog 30 weefgetouwen in Okegem, zodat er naast landbouw ook aan huisnijverhedi gedaan werd (1). Jaar na jaar verminderde het ritme van hun activiteit om omstreeks 1850 bijna volledig te worden uitgeschakeld.

Het eerste bevolkingsregister, opgesteld in 1847, geeft ons al enkele aanduidingen over het beroep dat onze mensen toen uitoefenden. De nevenstaande tabel, die we opmaakten aan de hand van de gegevens van het register, leert ons dat ca. 50 % van de bevolking nog bedrijvig is in de landbouw. Opvallend is het groot aantal spinsters (84 of meer dan 10 % van de bevolking die zich met deze typische huisnijverheid bezig hield).
Verder treffen we ook de verzorgende beroepen aan, die onontbeerlijk zijn in een agrarische samenleving. Er is nog wel geen bakker, wel een molenaar en een slachter. Verder zijn er twee graanjeneverstokers. Ook de smid is er en zal wel wat bezigheid gehad hebben. Een oude Okegemnaar vertelde me dat men te Okegem reeds lang een smid uit de naburige dorpen aantrok. Pieter Pauwels, afkomstig uit Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek, kwam zich rond 1830 als smid op de Dorpplaats vestigen. Er wordt echter nog geen strodekker, wagenmaker of metselaar vermeld. Opvallend is ook nog het aantal knechten en

meiden, die vooral op de grotere landbouwbedrijven te werk gesteld zijn. In vergelijking met 1796 is hun aantal gedaald van ca. 5 % tot 3,9 %.

Beroepsstruktuur van de bevolking.

	mannen	vrouwen	totaal	% per kapittel
I. Landbouw				
landbouwer	159	130	288	
dagloner, e.d.	23	4	27	
dienstpersoneel (kechten en meiden)	25	13	28	
				49 %
II. Ambachten en beroepen				
1) Textiel				
wever	7	-	7	
spinsters		84	84	
twijndersgast	1	-	1	
2) Hout en bouw				
schrijnwerker-timmerman	2	-	2	
3) Voeding				
molenaar	1	-	1	
slachter	3	-	3	
jeneverstoker	2	-	2	
4) kleding				
kleermaker	2	-	2	
naaisters	-	3	3	
schoenmaker	2	-	2	
kantwerkster	-	9	9	
5) Andere ambachten				
smid	1	-	1	
				17 %

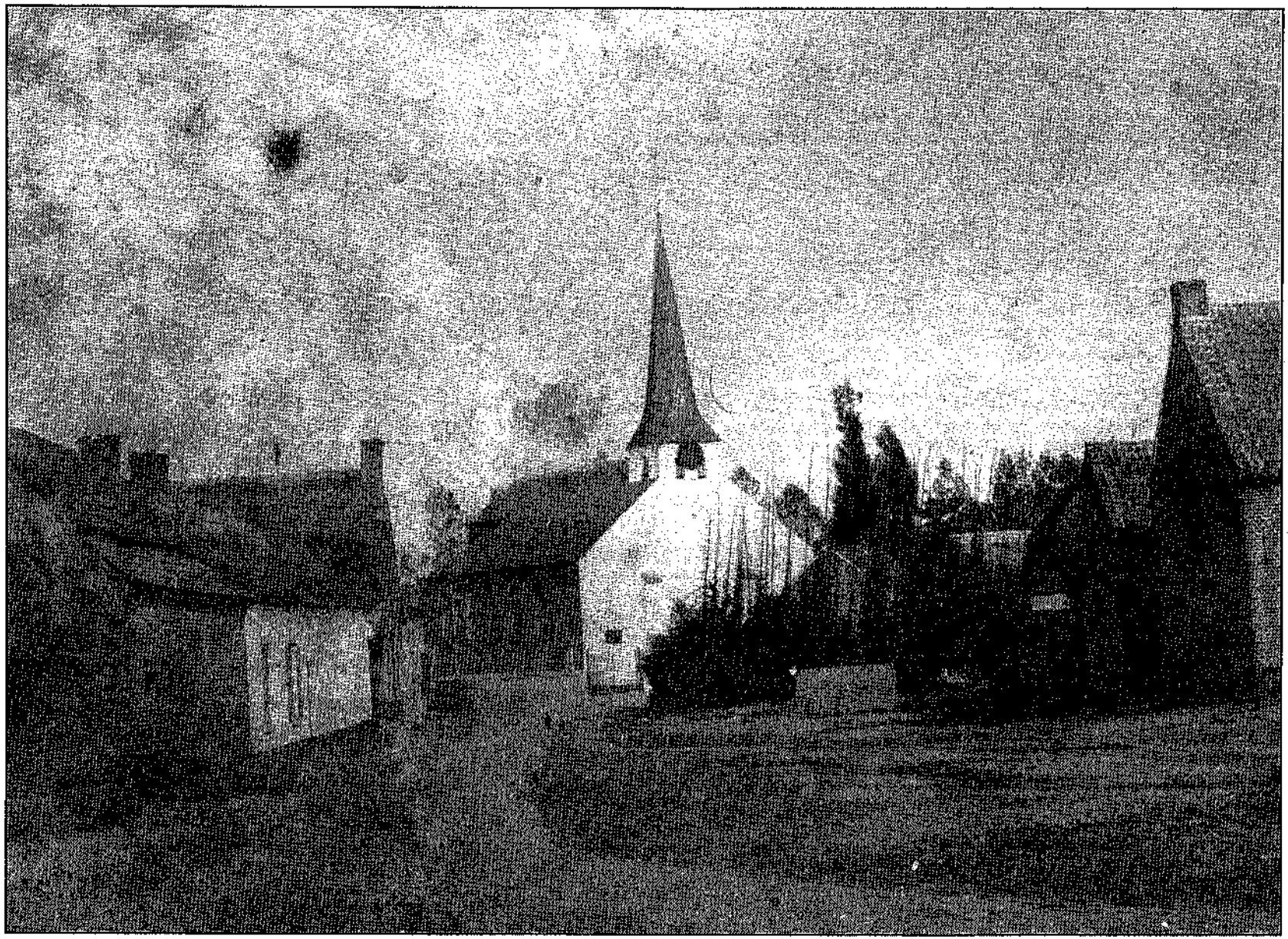

Okegem — Dorpsplaats anno 1889

III. Handel - Transport				
winkelier	1	1	2	
koopman	1	-	1	
				0,5 %
IV. Administratie - Vrije beroepen				
veldwachter	1	-	1	
schoolmeester	2	-	2	
pastoor	1	-	1	
				0,5 %
V. Rentenier				
grondeigenaar	-	2	2	
VI. Onbepaald (zonder)				
	-	-	51	
				7,2 %
VII. Totaal van de niet productieven			183	
- 12 j.				26 %

De "Almanach du Commerce et de l'Industrie" van 1868 somt voor Okegem volgnde beroepen op : 1 slachter, 7 herbergiers, 2 schrijnwerkers, 1 cichoreifabrikant, 2 jeneverstokers, 1 schoolmeester, 13 landbouwers, 2 vlaskooplui, 3 metselaars, 1 hoefsmid, 1 molenaar en 1 wever.
Er dient wel opgemerkt dat de 13 vermelde landbouwers allen cijnskiezers waren voor de kamerverkiezing. In Okegem waren toen heel wat meer landbouwers.

De "Wegwijzer der stad Gent"en der provincie Oost-Vlaanderen" vermeldt voor 1875 volgende ambachtslui en handelaars :

- aannemers van bouwwerken : gebroeders De Duffeleer
- handel in bouwmaterialen en messtoffen : De Boitselier en Van Damme
- handschoenmaker : Van Dalem
- lijnzaadkoopman : Van Houtem
- wagen- en kruiwagenmaker : Van Holsbeek en Cornelis

- jeneverstoker : De Boitselier en Berlangée

- suikerfabrikant : Wittenberg

In 1893 betaalden heel wat Okegemnaars de verschuldigde belasting voor een patent en kwamen hierdoor in aanmerking voor een bijkomende stem bij de verkiezingen.
19 personen hadden een tapvergunning (herbergier(-ster)), verder waren er 2 kooplui (kalveren, hop, enz...), 4 handelaars (kolen, e.d.m.), 1 verzekeringsagent, 13 winkeliers, 1 touwslager, 2 bakkers (pastei- en suikerbakker), 1 molenaar, 1 smid, 2 metsers, 1 suikerijfabrikant, 1 boomsnoeier en 1 stationschef.

Belangrijk is de nijverheden- en beroepentelling die op 31 oktober 1896 gehouden werd. Deze telling geeft een uitvoerig relaas van de verschillende beroepen en nijverheden die toen beoefend werden. Voegen we daarbij nog de cijfers van de landbouwtelling van 1895 dan krijgen we ongeveer een totaalbeeld van de beroepsstruktuur van ons dorp. Er waren toen 347 personen bij de landbouw betrokken als landbouwer of als knecht en meid, Op een bevolking van 1 030 personen maakt dit nog 33,8 % uit. Volgende beroepen kwamen voor : 1 molenaar, 1 bakker, 1 cichoreifabrikant, 5 wevers, 4 kantwerksters, 4 kleermakers, 4 kleermaaksters, 1 modiste, 1 dakdekker, 7 metselaars, 2 handzagers, 2 klompenmakers, 3 schrijnwerkers, 1 wagenmaker, 3 schoenmaker, 2 wijnstekers, 1 koetsier.
Opvallend is dat 155 vrouwen hun brood verdienden als handschoenmaaksters.

De kiezerslijst opgesteld in 1905 vermeldt de namen van 280 mannelijke kiezers boven de 25 jaar met hun beroep. We exerpeerden die lijst voor wat de beroepen betreft en kwamen tot de volgende uitkomst. In de landbouw zijn nog 143 mannen bedrijvig als landbouwer, dagloner, of dienstknecht. Dat is dus ruim 50 % van de kiezers.
De beroepen delen we op in volgende sectoren :

a) textiel en kleding : 2 wevers, 4 kleermakers, 1 klompenmaker, 1 schoenmaker, 2 handschoensnijders.

b) Voeding : molenaar + 2 helpers, 1 pasteibakker, 1 slachter, 1 wijnaftrekker.

c) Hout en bouw : 1 boomkapper, 1 boomsnoeier, 1 houtzager, 1 stro-

dekker, 2 steenbakkers, 4 metselaars, 6 schrijnwerkers en 1 wagenmaker (kallier).

d) Andere beroepen : 1 barbier, 2 smeden, 1 horlogemaker, 1 poeldenier, 2 mijnwerkers en reeds 39 werklieden.

Voor wat de handel en transport betreft troffen we aan : 2 winkeliers, 8 herbergiers, 2 briefdragers, 1 handelaar, 6 kooplui, 1 koetsier.

Voor de administratie en vrije beroepen vonden wen : 1 stationsoverste, 3 stationsbedienden, 1 pastoor, 1 koster, 2 onderwijzers, 1 veldwachter en 1 rentenier.

In de "Wegwijzer ..." van het jaar 1915 staan heel wat meer ambachtslui en handelaars vermeld dan b.v. in 1875.

- aannemer van bouwerk : gebroeders De Duffeleer
- handel in bouwmaterialen, enz. : De Boitselier en Van Damme
- ellegoedhandel : F. Duyck en M. Suys
- handschoenfabricage : Duyck en Minner
- hovenier : De Vos K.
- klompenmaker : Neuckermans
- handel in kolen : N. De Boitselier, A. Van Pissoort en Wed. J. Baeyens
- handel in kunstmeststoffen : De Boitselier, Van den Broeck
- handel in lijnzaadkoeken : Wed. Van den Broeck, A. Bruyland, Eeckhout
- mandenmaker : Van den Spiegel
- melkbewerker (melkerij) : J. Van Holder
- molenaar : Bruyland
- paardenkoopman : Van Mieghem
- hoefsmid : Ph. De Roeck
- poeldenier : Schoon
- suikerijfabrikant : Van der Speeten-Wittenberg
- veekoopman : Vijverman

We hielden ons verder bezig met het uitpluizen van de kiezerslijsten van 1935 : hierin staan alleen namen van 499 mannen met hun beroep. Het is opvallend hoe divers de beroepn zijn vergeleken bij deze van 1905. De 129 landbouwers en dagloners maken nog steeds een sterke groep uit. Maar ze worden overtroffen door de groep "werklieden" vermeldt als arbeider, werkman, spoorwegwerkman, fabrieks-werker, koollosser, mijnwerker, gast ofdiender, die samen 198 eenheden tellen.
Andere beroepen zijn : 1 bakker, 1 boomkapper, 1 boomsnoeier, 2 chauffeurs, 1 drukker, 1 electricien, 9 handschoensnijders, 7 herbergiers, 8 kleermakers, 1 lederbewerker, 2 mandenmakers, 1 melkbewerker, 9 metselaars, 2 mecaniciens, 2 modelmakers, 1 molenaar, 2 pastei-suikerbakkers, 1 plekker, 1 poeldenier, 1 schilder, 3 slachters, 1 schipper, 4 smeden, 1 steenkapper, 3 steenbakkers, 12 schrijnwerkers, 7 velbewerkers, 1 velomaker, 2 voërlui, 1 wagenmaker, 2 winkeliers, 3 wevers.
Ook komt de groep van 32 "bedienden" sterk opdagen. De lijst vermeldt verder nog : 2 renteniers (bijzondere), 2 fabrikanten, 2 handelaars, 2 kooplieden, 1 koster, 3 onderwijzers, 1 pastoor, 1 postmeester, 1 stationschef, 1 veldwachter, 4 studenten en 1 gepensioneerde.

In de kiezerslijst, afgesloten op 31 januari 1949 werden al de kiezers in één lijst opgetekend : we vinden de namen van 512 mannen en 540 vrouwen die toen stemrecht hadden.
Bij 370 personen is het beroep niet aangeduid of wordt gewoon vermeld "zonder". Daar het meestal vrouwen zijn, veronderstellen we dat dit dus "huishoudsters" zijn.
Als "landbouwers" staan nog 70 personen vermeld. Dit is terug een aftakeling van de boerenstand.
We telden verder 13 arbeiders, 6 dagloners, 144 werklieden, 11 mijnwerkers, 4 gasten en 62 fabriekswerksters.
Als typische vrouwelijke beroepen stonden opgesomd : 2 meiden, 2 modisten, 2 kleermaaksters, 27 handschoenmaaksters, 37 stiksternaaisters, 1 vroedvrouw.
De groep "bedienden" steeg verder tot 66 eenheden. Verder zijn er de volgende beroepen : 8 slachters, 3 kleermakers, 3 schoenmakers, 6 handschoensnijders, 9 velbewerkers, 2 melkbewerkers, 5 metsers, 5 schrijnwerkers, 1 meubelmaker, 1 velomaker, 1 steenkapper, 1 steen-

bakker, 1 vloerlegger, 2 marmerbewerkers, 1 schilder-behanger, 1 graandorser, 5 winkeliers, 2 herbergiers.
Moderne beroepen komen ook al voor. Zo noteerden we : 1 draaier, 3 paswerkers, 1 electrieker, 1 technisch ingenieur, 1 telefonist, 4 mekaniekers, 1 dagbladventer, 5 autovoerders. De pastoor, de secretaris, de stationschef en 14 onderwijzer(essen) worden ook vermeld. Zeer opvallend is dat het aantal gepensioneerden reeds opgelopen is tot 48 (in 1935 is slechts één vermeld).

We onderbreken deze beroepsstruktuur om even aandacht te geven aan de evolutie van de handel en nijverheid in de 20ste eeeuw. Voor de 19de eeuw werden we vooral ingelicht door de reeks "Wegwijzer van de stad Gent en der provincie Oost-Vlaanderen". Voor de 20ste eeuw steunen we op de gegevens van het "Register van de hinderlijke bedrijven" dat in het Modern gemeentearchief van Ninove berust.

We bespraken reeds uitvoerig in Mededelingen 3 jg. 1983 enkele verdwenen nijverheden in Okegem o.a. de fabrikage van kunstmeststoffen en veevoeders door de firma Borginon-Van der Kelen-De Schepper en de frabicage van lucifers in de jaren 1920-1931. We hadden het ook in hetzelfde nummer over de cichoriefabricage.

Op 26 mei 1924 deed Alfred Van der Speeten een aanvraag om een ijzeren bakoven te mogen plaatsen. Hij was nl. broodbakker.

Wed. Van Damme-Schoup werd in 1929 gemachtigd "ene zagerij met houtbewerking" op te richten. Als machines werden een samengestelde schaafmachine en lintzaag geplaatst.

In 1926 begon Jozef De Dier-Van der Straeten met de fabricage van katoenen koorden en kabels en rond 1930 werden ook velglinten geweven. In 1936 werd de weverij gemecaniseerd. Na W.O.II werden vooral vulkoorden gefabriceerd.

In de jaren 1920-1930 was ook de "Tissage Dendria" bedrijvig op de Leopoldstraat. Deze firma met Cyriel De Dier en Romain Couck als medewerkers, legde zich vooral toe op het weven van stof voor handdoeken, lakens, enz. Ze werkte ook in opdracht van de firma's Roos-Geerinckx-De Vaeyer en Filature Du Canal van Aalst.

Jozef Nuyts begon in 1936 een vellenververij. Na W.O.II in 1946,

breidde hij de zaak uit met een leerlooierij en leertouwerij : d.i. bewerken van leer na het looien alvorens in de handel te brengen.

In 1941 verkreeg Maurits Verleye toelating om in het huis van E. Staels op de Dorpplaats een koffiebranderij op te richten.

De gebroeders Hypoliet en Jozef Minner, handschoenfabricanten, richtten in 1945 een atelier op waarin de vellen bewerkt werden die nodig waren voor de handschoenfabricage.

In 1947 begon Etienne De Dier een brood- en pasteibakkerij in de oude gebouwen van een koordenfabriekje staande langs de Neerbeekstraat. Vanaf 1959 liet hij een moderne bakoven oprichten achter zijn huis en winkel op de Dorpplaats.

In 1957 kwam een veltsmelterij met vleesmolen in werking. Dit bedrijf werd opgericht door Norbert Prieels en Gustaaf Van den Bossche van Liederkerke in de leegstaande gebouwen van de fabriek Nervia. Deze bedrijvigheid werd in 1958 verdergezet door J. Van Hoey en Servranckx van Brussel.

Richard Gies bekwam in 1960 machtiging om op een perceel grond langs de Hazeleerstraat een werkplaats op te richten waarin houtbewerkingsmachines geplaatst werden.

In 1967 begon André van den Haute, Aalsterseesteenweg, met de uitbating van een werktuigplaats met stoomtuigen.

De firma De Boitselier-Bruylant plaatste in 1970 een tankinstallatie voor stookolie op een perceel grond gelegen langs de Fonteinstraat. In 1976 werd de stookolieopslagplaats uitgebreid. Momenteel staan er 3 reversoirs : een kleine tank van 5 m doorsnee die ± 200 000 l. kan bevatten en twee grote tanks van elk 10 m middellijn met een capaciteit van 785 000 l. Ook is er een pompinstallatie voorhanden.

Herman Torrekens begon in 1971 met de fabricage van kantelpoorten in een laagstaande fabriek aan de Leopoldstraat 81.

In 1971 werd ook door de familie Petrus Vernaillen-Van Isterdael een garage met benzinepompen opgericht aan de Leopoldstraat 66. Alle wagens konden er terecht voor de nodige herstellingen.
Twee jaar later werd garage Vernaillen streekverdeler voor het Japanse merk Toyota. In 1977 namen garage en toonzaal een forse

uitbreiding en in 1980 werd een P.V.B.A. opgericht door de vier gebroeders Vernaillen : Walter, Rudolf, Philip en Bart.
Dit familiebedrijf kende in 1983 een grote uitbreiding. Aan de Albertlaan 147 te Ninove verrees een splinternieuwe Toyota-garage met een prachtige toonzaal en zeer ruime werkplaats.

Paul Verhaevert richtte in 1972 langs de Aalstersesteenweg een carosserie op waarin ook een verfspuitcabine functioneerde.

Het "Register" bevat verder een reeks vergunningen voor het uitbaten van een kleigroeve en oprichten van veldsteenovens.

Vergunningen zijn verleend aan (meestal voor de duur van 5 of 10 jaar) :

- Van Bossuyt Alexis (Iddergem) in 1933
- Van Vaerenberg August (Bakergem-Ninove) in 1935
- Van Bossuyt Alexis (Iddergem) in 1946.
- Leclair Louis (Ninove) in 1946
- De Roose gebroeders (Okegem) in 1951

Op het terrein werden een delfmachine en 3 electropersen ingezet zodat de zware handarbeid van het "steenpressen" tot het verleden behoorde.

- Leclair Louis (Ninove) in 1952
- Van Bossuyt Alfons (Okegem) in 1956
- Van den Broeck Arthur (Hekelgem)
- Van Gerte Willy (Hekelgem) in 1962
- Wed. Van Bossuyt (Okegem) in 1965
- Gettemans Jozef (Iddergem) in 1969

Het waren vooral de kleigronden gelegen langs de bovenkant van de Leopoldstraat die door deze steenbakkers ontgonnen zijn.

Het schepencollege moest ook een vergunning verlenen (en die moest ook bekrachtigd worden door de Bestendige Deputatie) voor het uitbaten van een slachthuis met vleeswinkel.
In het Register staan volgende slachters genoteerd (tussen haakjes staat het jaar van afgifte van vergunning) :

- De Rijck Frans, Dorp (1935)

- Van Isterdael Jozef, Kattestraat (1935)
- Appelmans Denis, Kattestraat (1935)
- Grijseels Karel, Kattestraat (1935)
- Grijseels Karel, private slachterij (1952)
- De Rijck René, Leopoldstraat (1935)
- De Smedt Alfons, Leopoldstraat (1936)
- Van Cotthem Isidoor, Fonteinstraat (1936)
- Vernaillen Frans, Statieplein (1938)
- Van Isterdael Karel, Leopoldstraat (1953)
- Quambusch-Meert Jos., Statieplein (1954)
- Baeyens Gilbert, Leopoldstraat (1956)
- De Rijck Fr. + Mertens Georges, Kattestraat (1957)
- Van Isterdael Clement, Kouterbaan (1966)

We zijn er ons van bewust dat niet alle bedrijven opgesomd zijn. We gaven slechts een opsomming van die bedrijven die als "hinderlijk" geklasseerd waren en waarvoor de gemeente en provincie een vergunning moest verlenen.

o

o o

We zullen het verder hebben over de actieve bevolking van Okegem na W.O. II (1947-1975).
Onderstaande tabel geeft vooreerst een beeld van de leeftijdsstruktuur en evolutie van de actieve bevolking.

	1947 (1 754 inw.)			1961 (1 826 inw.)			1970 (1 800 inw.)		
Leeftijdsklasse	man	vrouw	tot. %	man	vrouw	tot. %	man	vrouw	tot. %
- 20 j	312	329	36,5	321	309	34,4	266	295	31,2
20-64	478	505	55,9	496	539	56,6	520	516	57,6
+ 65 j	75	84	8,9	70	91	8,7	91	112	11,3

Opmerkelijk is dat de groep van de eerste leeftijdsklasse (jeugdigen) gevoelig daalt en dat de groep van de 65-plussers vooral vanaf de zestiger jaren een grote sprong maakt. Bij de middengroep of de actieve bevolking zien we een stijgende lijn.

Als we de beroepsbevolking van 1970 indelen naar hun positie in het bedrijf bekomen we volgende uitslag.

- werkgevers : 10
- zelfstandigen : 76
- bedrijfshoofd : 2
- bedienden : 257
- werklieden : 398
- huisarbeiders : 6
- helpers : 5
- positie onbekend : 2

  Totaal : 756

Een andere indeling van de werkende bevolking van 1970 geeft een globaal beeld van de beroepsgroepen.

1. Wetenschappelijke of vrije beroepen, technici	59	7,8 %
2. Bedrijfsleiders, directeurs, adm. kaderperson.	7	0,9 %
3. Kantoorbedienden	153	20,2 %
4. Handelaars, verkopers, personeel in handel	44	5,8 %

5. Landbouwers, vissers, houthakkers	13	1,7 %
6. Beroepen uit transport-communicatiebedrijven	52	6,8 %
7. Ambachtslieden, productie- en bouwvakarbeiders handlangers	387	51,1 %
8. Personeel in dienstverlening, sport & ontspanning	35	4,6 %
9. Beroepsmilitairen	1	
10. Beroep niet gekend	5	0,7 %

In de volgende tabel is de bevolking in twee groepen verdeeld nl. de werkende bevolking en de bevolking zonder beroep. We kunnen de omvang en evolutie hiervan slechts weergeven vanaf 1961 en dit aan de hand van de tellingen.

	1961		1970	
	absolute cijfers	%	absolute cijfers	%
Werkende beroepsbevolking	710		756	
Werklozen	13		12	
Miliciens	11		9	
Totale beroepsbevolking	734	40,1	777	43,1
Bevolking zonder beroep	1 092	59,9	1 023	56,8
Totaal	1 826	100	1 800	100

Terug zien we hetzelfde verschijnsel opduiken als in voorgaande tabel. De actieven zijn talrijker in 1970 en de groep van de niet-actieven verminderen. Niettegenstaande de groep van de plussers aangroeit.

We richten onze aandacht nu vooral naar de beroepsbevolking. De tellingen van 1961 en 1970 verdelen de werkende beroepsbevolking in bedrijfsafdelingen die in de telling van 1970 beter omschreven zijn. We krijgen door deze tabel een overzicht van de sectoren waarin onze mensen tewerk gesteld zijn.

	1961			1970		
Bedrijfsafdeling	M.	V.	TOT.	M.	V.	TOT.
Landbouw, bosbouw, enz.	21	7	28	11	1	12
Energie, waterhuishouding				3		3
Winning en verwerking van niet-energetische delfstoffen				22	6	28
Chemische industrie						
Metaalverwerkende industrie				60	12	72
Andere verwerkende industrieën	197	132	329	90	93	183
Bouwnijverheid	55		55	64	1	65
Electriciteit & gas	4		4			
Handel, hotels, restaurants, café's reparatiebedrijven	46	22	68	50	33	83
Vervoer en communicatie	79	1	80	30	24	54
Bank- & verzekeringswezen	13	14	27	64	74	138
Overige dienstverleningen	52	66	118	23	11	34
Onvoldoende omschreven activiteit				23	11	34
Totaal	468	242	710	492	264	756

Dat groep 7 de talrijkste beroepsgroep is valt duidelijk op. Daarom willen we hier even in detail gaan en het specifiek beroep aanhalen.

	mannen	vrouwen	totaal
meestergasten	11	1	12
spinners, wevers, breiers	6	4	10
kleermakers, coupeurs, bontwerkers	11	65	76
schoenmakers, lederbewerkers	3	2	5
hoogovenarbeiders, walzers, draadtrekkers	7		7
bankwerkers, gereedschapsmakers, loodgieters, lassers, plaatwerkers	66	2	68
electriciens	12		12

timmerlieden, schrijnwerkers, meubelmakers, houtbewerkers	31	1	32
schilders, e.d.	4		4
metselaars, vloerleggers, plafonneerders	36		36
werkers in drukkerij, e.d.	6		6
werkers in voedings- en dranknijverheid	27	3	30
werkers in scheik.- & papiernijverheid	2		2
tabakswerkers	1		1
ambachtslieden, vak- en fabrieksarbeiders	6	12	18
inpakkers, etiketeerders	1	11	12
fabrieks-, kraan- & grondwerkmachinisten	1		1
laders, lossers, handlangers	47	8	55
Totaal	278	109	387

De telling van 1970 geeft ons verder gegevens over de plaats (gemeente) waar de actieve bevolking werkzaam is en met welk middel ze zich naar hun werkgemeente verplaatsen.
Slechts 136 personen (of ± 18 % van de werkende bevolking) oefenen hun beroep in Okegem zelf uit : 79 werkgevers-zelfstandigen, 13 bedienden, 39 werkmannen en 5 helpers.

De overige (ca. 80 %) hoeft zich dagelijks te verplaatsen naar hun werkgemeente, die vooral in Brussel hoofdstad (326), het arrondissement Aalst (322) en Halle-Vilvoorde (71) te situeren is.
In Brussel (stad) werken 245 Okegemnaars, in Ninove 81, in Denderleeuw 44, in Aalst 22, in Liedekerke 19 en in Gent 13.
Dagelijks verplaatsen zich 404 mensen met de trein ; 97 met de auto of bromfiets, 4 met de autobus of tram en 11 met vervoer van werkgevers.

Ter vervolledigiing willen we het nog even hebben over de bevolking zonder beroep en halen terug de gegevens van de telling van 1970 aan.

Deze groep omvat :

- de jeugdklasse van 0 tot 14 jaar : 184 mannen + 201 vrouwen = 385 personen of 21,3 %
- studenten van 14 jaar en ouder : 61 mannen + 42 vrouwen = 103 personen of 5,7 %
- overige personen ten laste : 4 mannen + 254 vrouwen = 258 personen of 14,3 %
- personen die in hun levensonderhoud aangewezen zijn op eigen vermogen : 1 man + 2 vrouwen = 3 personen
- personen die in hun levensonderhoud aangewezen zijn op andere bron (exclusief werkloosheidsvergoeding) : 117 mannen + 157 vrouwen = 274 personen of 15,2 %

Dit geeft een totaal van 367 mannen + 656 vrouwen = 1 023 personen.

Deze groep maakt dus 56,8 % van de totale bevolking (1 800 inw.) uit. Met dit cijfer staan we, volgens de gevens van het N.I.S. beneden het gemiddeld cijfer van het arrondissement Aalst (60,8 %), beneden het cijfer van de provincie Oost-Vlaanderen (61,2 %) en heel wat beneden het cijfer van het Rijk (62,3 %).

Te Okegem kwam spijts zijn ligging aan een spoorweg geen belangrijke nijverheid tot stand. Een paar pogingen hadden geen duurzaam succes. Enkele kleine bedrijven verschaffen nu slechts werk aan een klein aantal mensen. Daarom moeten meer dan 600 mensen dagelijks ons dorp verlaten om elders te gaan werken.
Was Okegem tot voor de tweede wereldoorlog een landbouwgemeente, thans is het op de eerste plaats een woongemeente.
Voor wie Okegem voor het eerst binnenrijdt moet vooral de nieuwe bebouwing en de moderne bestrating opvallen. Ze staan in fel contrast met de enkele fraaie beboomde landschappen die Okegem nog rijk is.

Jozef Van der Speeten